

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Centimetres

KODAK Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2000
LICENSED PRODUCT

Kodak

3/Color
Black

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

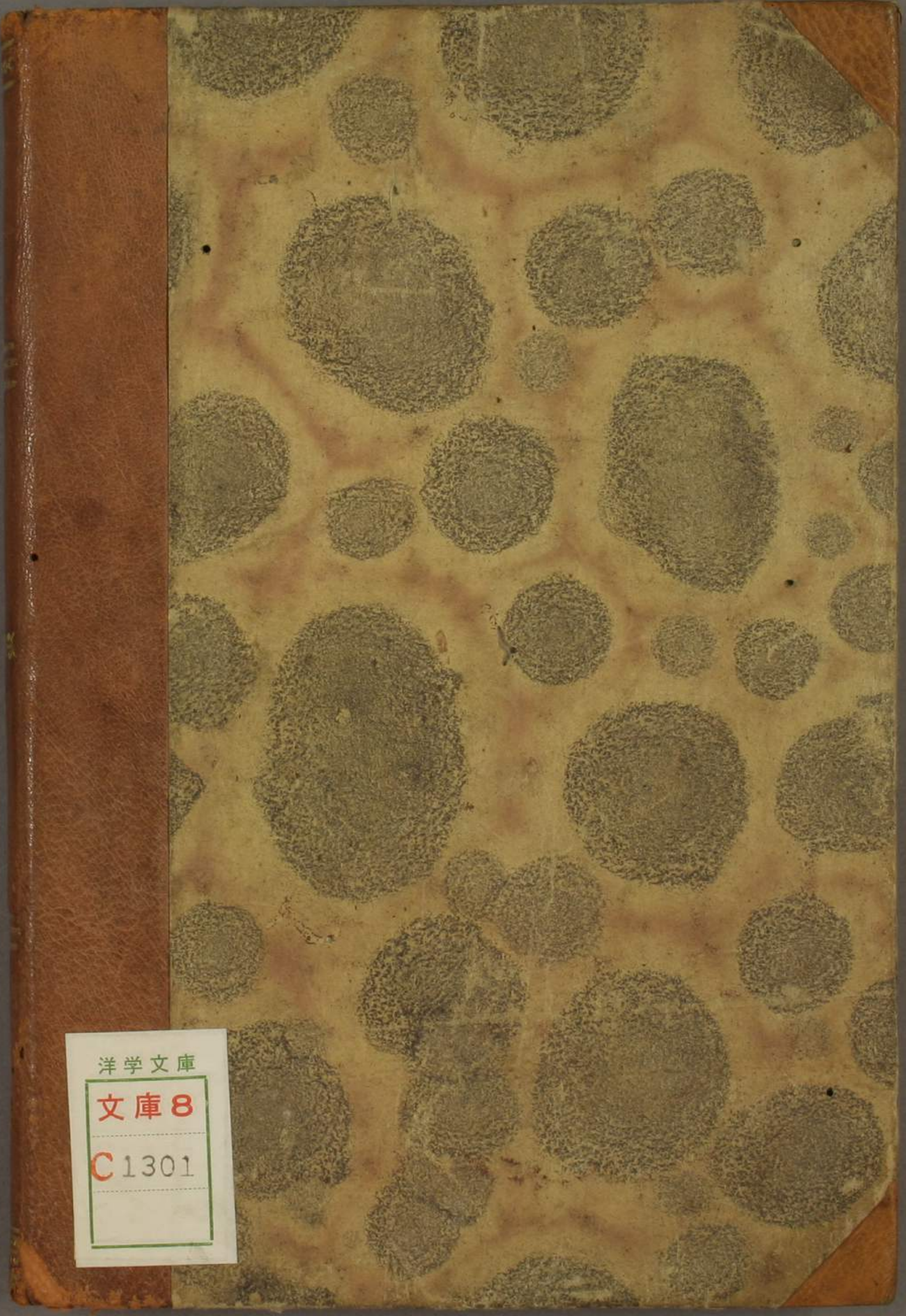
White

A 1 2 3 4 5 6

M 8

B 15 16 17 18 19

洋学文庫
文庫8
 C1301

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Teuma JAPAN

Handwritten text in the top left corner of the left page.

Handwritten text in the top center of the left page, near the gutter.

Handwritten text in the top center of the right page, near the gutter.

Handwritten text in the top right corner of the right page.

Small handwritten mark or character on the left page.

Handwritten text in the middle left column.

Handwritten text in the middle right column.

Handwritten text in the middle left column.

Handwritten text in the middle right column.

Handwritten text in the middle left column.

Handwritten text in the middle right column.

Small handwritten mark or character on the right page.

Handwritten text in the bottom left corner of the left page.

Handwritten text in the bottom center of the right page, near the gutter.

Small handwritten mark or character on the right page.

長安

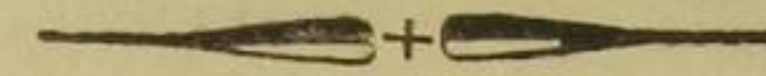
REGLEMENT

OP DE

EXERCITIEN EN MANOEUVRES

DER

INFANTERIE.

EERSTE GEDEELTE.

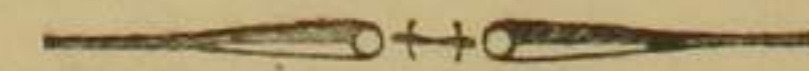
ALGEMEENE BEPALINGEN EN SOLDAIENSCHOOL.

UITGEGEVEN
OP LAST VAN DEN KONING.
DER NEDERLANDEN

TE BREDA,
TER DRUKKERIJ VAN BROESE & COMP.,
VOOR BEKENING VAN DE
KONINKLIJKE AKADEMIE VOOR DE ZEE- EN LANDMAGT.

1855.

NAGEDRUKT
TE NAGASAKI
IN HET JAAR ANSEI 4. (1857.)

REGLEMENT
INFRANTERIE
EERSTE GEDEELTE
A) ALGEMEENE BEPALINGEN
Indeeling en opstelling der Infanterie
Opstelling van een regiment in orde van bataille
Plaatsing der officieren, onderofficieren en korporaals
Plaatsing der hoofdofficieren en adjudanten
Plaatsing der tamboers, hoornblazers en muzikanten
De vaandelwacht
Generale (algemeene) gide
Opstelling van een regiment in orde van parade
Onderrigt der regementen
Van het kommando

INHOUD

VAN HET

EERSTE GEDEELTE.

A) ALGEMEENE BEPALINGEN.

Indeeling en opstelling der Infanterie	Bladz.	1.
Opstelling van een regiment in orde van bataille	»	2.
Plaatsing der officieren, onderofficieren en korporaals	»	3.
Plaatsing der hoofdofficieren en adjudanten	»	5.
Plaatsing der tamboers, hoornblazers en muzikanten	»	5.
De vaandelwacht	»	6.
Generale (algemeene) gide	»	6.
Opstelling van een regiment in orde van parade	»	7.
Onderrigt der regementen	»	7.
Van het kommando	»	10.

B) SOLDATENSCHOOL.

Verdeeling der school. . . . . Bladz. 12.

EERSTE AFDEELING.

EERSTE LES.

De positie van den soldaat zonder geweer, en de beweging van het hoofd regts en links. . . . » 14.
Opmerkingen betrekkelijk de positie van den soldaat. . . . . » 14.

TWEEDE LES.

De wendingen regtsom, linksom en regtsomkeert. . . . . » 18.

DERDE LES.

De gronden van den gewonen pas regtuit. . . . » 19.
Opmerkingen betrekkelijk de gronden van den pas. . . . . » 20.

VIERDE LES.

De gronden van den schuinschen marsch. . . . » 23.

TWEEDE AFDEELING.

EERSTE LES.

De gronden van het dragen van 't geweer. . . . » 26.
Opmerkingen betrekkelijk het dragen van 't geweer. . . . . » 27.

TWEEDE LES.

De handgrepen. . . . . Bladz. 29.
De lading in twaalf tempo's. . . . . » 30.
positie van den soldaat met het geweer bij den voet. . . . . » 41.
Visitatie der geweren. . . . . » 42.
Opmerkingen betrekkelijk de handgrepen. . . . » 52.

DERDE LES.

De lading in vier tempo's en de gezwinde lading. . . . . » 53.

VIERDE LES.

De onderscheidene vuren. . . . . » 55.
Het pelotonvuur. . . . . » 55.
Het gelederenvuur. . . . . » 56.
Het twee-gelederenvuur. . . . . » 58.
Algemeene opmerkingen betrekkelijk de vuren. . » 59.
Algemeene opmerkingen betrekkelijk de tweede afdeeling der soldatenschool. . . . . » 59.

DERDE AFDEELING.

EERSTE LES.

De grondregels der rigting. . . . . » 65.
Opmerkingen betrekkelijk de eerste les. . . . » 69.

TWEEDE LES.

De marsch in front en de gezwinde pas. . . . » 69.

De marsch in front . . . . . Bladz. 69.
De gezwinde pas . . . . . » 73.
 Opmerkingen betrekkelijk den gezwinden pas . . » 74.
 Opmerkingen betrekkelijk de tweede les . . . . » 75.

DERDE LES.

De marsch uit de flank . . . . . » 75.
 Opmerkingen betrekkelijk de derde les . . . . » 80.

VIERDE LES.

De grondregels der zwenkingen en de veranderingen van directie . . . . . » 81.
De zwenkingen op de plaats . . . . . » 81.
De zwenkingen den marsch . . . . . » 84.
De wendingen . . . . . » 85.
 Opmerkingen betrekkelijk de vierde les . . . . » 86.

DERDE AFDIENING.

EERSTE LES.

De grondregels der richting . . . . . » 87.
 Opmerkingen betrekkelijk de eerste les . . . . » 88.

TWEEDE LES.

De marsch in front en de gezwinde pas . . . . » 89.

EXERCITIEN EN MANOEUYRES

DER

INFANTERIE.

EERSTE GEDEELTE.

ALGEMEENE BEPALINGEN EN SOLDATENSCHOOL

A.) ALGEMEENE BEPALINGEN.

INDEELING EN OPSTELLING DER INFANTERIE.

Het *bataillon* is de taktische eenheid bij de infanterie.

Een regiment bestaat ten minste uit twee gewoonlijk uit drie of meer *bataillons*.

Eene brigade is gewoonlijk uit twee regimenten zamengesteld, welke altijd in de volgorde hunner nummers, van den regter naar den linker vleugel, zullen worden geplaatst.

Eene divisie bestaat uit twee, somwijlen uit drie brigaden.

Er zijn voor de infanterie twee liniestellingen, namelijk: *de orde van bataille* en *de orde van parade*.

OPSTELLING VAN EEN REGEMENT IN ORDE VAN BATAILLE.

De verschillende bataillons waaruit een regiment is zamengesteld, zullen altijd ingevolge hun nummer en op een' onderlingen afstand van twintig passen van elkander worden geplaatst; het eerste bataillon op den regter vleugel.

Het depôt stelt zich, op gelijken afstand, links van het laatste bataillon.

In ieder bataillon zullen de kompagniën van de regter naar de linker zijde, in de volgorde harer nummers, naast elkander worden geplaatst, uitgezonderd de vijfde kompagnie, of tirailleur-afdeeling, welke hier niet onder begrepen is, en wier opstelling later afzonderlijk zal worden opgegeven.

Ieder bataillon is verdeeld in een regter en in een linker half-bataillon.

Iedere kompagnie zal eene divisie uitmaken, welke in twee pelotons is verdeeld.

Het bataillon bestaat alzoo uit vier divisiën of acht pelotons.

De divisiën zullen van een tot vier, en de pelotons van een tot acht worden genummerd; beiden van den regter vleugel te beginnen.

Ieder peloton is in twee sectiën verdeeld. Als de pelotons zestien of meer rotten sterk zijn, zal iedere sectie nog in twee halve sectiën worden gesplitst.

In iedere kompagnie zullen de manschappen van den regter naar den linker vleugel, ingevolge hunne grootte, op twee gelederen worden gesteld; de grootste in het eerste en de andere in het tweede gelid.

Tusschen de gelederen zal vijf palm afstand zijn, gemeten van de borst der manschappen in het tweede gelid tot aan den rug van hunnen voorman, onverschillig of de soldaat al dan niet den randael om heeft.

De officieren en onderofficieren (of korporaaals), welke achter het front komen te staan, maken het opsluitend gelid uit, hetwelk op twee passen achter het tweede gelid is geplaatst.

De vijfde of tirailleur-kompagnie zal, op gelijke wijze als de andere kompagniën, in pelotons, sectiën en halve sectiën zijn ingedeeld en geplaatst worden achter het bataillon, op vijftien passen van het opsluitend gelid met den regter vleugel tegenover het midden van het eerste peloton. Deze kompagnie kan ook geheel of gedeeltelijk achter den linker vleugel worden geplaatst, in welk geval het linker vleugelrot der tirailleurs tegenover het midden van het laatste peloton moet komen.

PLAATSING DER OFFICIEREN, ONDEROFFICIEREN
EN KORPORAALS.

De kapitein, op den regter vlugel zijner kompagnie of divisie, in het eerste gelid.

De eerste luitenant, als kommandant van het tweede peloton, op den regter vleugel van dit peloton, in het eerste gelid.

De tweede luitenant, als kommandant der tweede sectie van het eerste peloton, achter het midden dier sectie, in het opsluitend gelid.

De sergeant-majoor, op gelijke wijze achter het midden der tweede sectie van het tweede peloton.

De oudste sergeant, achter den kapitein, en de tweede sergeant achter den eersten luitenant, beiden in het tweede gelid; zij zullen vervullings-onderofficieren genoemd worden en regter guides hunner pelotons zijn.

De derde sergeant is linker guide van het eerste, en de vierde sergeant linker guide van het tweede peloton; zij worden achter den linker vleugel hunner pelotons, in het opsluitend gelid geplaatst.

In het laatste peloton van ieder bataillon staat de vierde sergeant op den linker vleugel van het eerste gelid, achter zich hebbende een' korporaal in het tweede gelid.

De fouriers staan in het opsluitend gelid der compagnie waartoe zij behooren. Worden zij echter als jalonneurs gebruikt, dan plaatsen die van het regter half-bataillon zich achter de eerste, en die van het linker half-bataillon zich achter de vierde divisie.

De korporaals worden, naar hunne grootte, op de vleugels der pelotons geplaatst, bij voorkeur in het eerste gelid.

Bij de vijfde compagnie zullen de officieren, onderofficieren en korporaals op gelijke wijze worden ingedeeld en geplaatst als bij de andere kompaniën, uitgezonderd dat de kapitein twee passen vóór het midden der divisie staat. Mogt de tirailleur-afdeeling achter de beide vleugels van het bataillon verdeeld zijn, dan staat de kapitein twee passen vóór het midden van

het eerste, en de eerste luitenant twee passen vóór het midden van het tweede peloton; zij worden dan door hunne vervullings-onderofficieren in het eerste gelid vervangen.

Bij afwezigheid van officieren of onderofficieren zullen hunne plaatsen, in iedere compagnie, naar opvolging der rangen worden vervangen; mogten de kapitein en de eerste luitenant eener compagnie te gelijk afwezig zijn, dan zal de regements- of bataillons-kommandant die compagnie, gedurende de exercitiën, door een' anderen eersten luitenant kunnen doen kommanderen.

PLAATSING DER HOOFDOFFICIEREN EN ADJUDANTEN.

De regements-kommandant dertig passen achter het opsluitend gelid, tegenover het midden van zijn regiment, en de regements-adjutant aan zijne linker zijde.

De bataillons-kommandanten, op gelijke wijze, twintig passen achter het midden hunner bataillons.

De adjudant achter het midden van het regter, en de adjudant-onderofficier achter het midden van het linker half-bataillon, op acht passen van het opsluitend gelid.

PLAATSING DER TAMBOERS, HOORNBLAZERS EN MUZIKANTEN.

De tamboers, op twee gelederen, vijftien passen achter het derde peloton van hun bataillon.

De hoornblazers der tirailleur-afdeeling, in het opsluitend gelid der eerste en vierde sectie hunner compagnie.

De tamboer-majoor, twee passen voor het midden der tamboers van het eerste bataillon, en de korporaaals-tamboer, op gelijke wijze, voor de tamboers van het bataillon waartoe zij behooren; die van het eerste bataillon op den regter vleugel der tamboers, in het eerste gelid.

De muzikanten, twee passen achter de tamboers van het eerste bataillon.

DE VAANDELWACHT.

Het vaandel is bij het eerste bataillon van elk regiment geplaatst. Bij de overige bataillons wordt het vervangen door een fanion, hetwelk bij de manoeuvres den naam van vaandel verkrijgt en door een' te voren daartoe te benoemen onderofficier wordt gedragen,

De vaandelwacht van elk bataillon, zamengesteld uit den vaandeldrager en vijf goed geoefende korporaaals, zal geplaatst worden op den linker vleugel van het vierde peloton, en een gedeelte daarvan uitmaken.

Het eerste gelid der vaandelwacht bestaat uit den vaandeldrager, hebbende aan zijne regter en linker zijde een' korporaal, en het tweede gelid uit drie korporaaals.

De korporaaals in de vaandelwacht zullen, evenals de onderofficieren, het geweer hoog in den regter arm dragen.

GENERALE (ALGEMEENE) GUIDES.

Bij elk bataillon bevinden zich een regter en een linker generale guide, die geplaatst worden in het op-

sluitend gelid der eerste en laatste sectie van het bataillon.

Zij zullen gekozen worden uit de meest geoefende onderofficieren of korporaaals.

OPSTELLING VAN EEN REGEMENT IN ORDE VAN PARADE.

De orde van parade is dezelfde als die van bataille, met de navolgende uitzonderingen:

De regements- en bataillons-kommandanten, alsmede de regements-adjutant, vóór het front, op denzelfden afstand die voor hen bij de orde van bataille achter het front is bepaald, met het aangezicht naar den troep gekeerd.

De vijfde kompagnie, op den linker vleugel van het bataillon, en de hoornblazers dier kompagnie, op één gelid achter de tamboers.

De tamboers en hoornblazers, op vier passen van den regter vleugel van hun bataillon; de tamboer-majoor of korporaal-tamboer gerigt met het eerste gelid van het bataillon.

De muzikanten links van de tamboers en hoornblazers van het eerste bataillon, die alsdan zooveel verder regts aanschuiven.

ONDERRIGT DER REGEMENTEN.

De regements-kommandant is verantwoordelijk voor het onderrigt der onder zijne bevelen staande officieren, onderofficieren en manschappen.

De bataillons-kommandanten zijn aan den regements-

kommandant verantwoordelijk voor het onderrigt hunner bataillons.

Bij elk regiment zal, afgescheiden van de exercitiën, een theoretisch onderrigt bestaan. De regementskommandant zal daartoe, zoo dikwijls hij zulks noodig oordeelt, de officieren vergaderen, of bataillongewijze doen vergaderen.

De hoofdofficieren en kapiteins zullen gehouden zijn al hetgeen dit Regiment voorschrijft behoorlijk te kunnen kommanderen en ontvouwen; voor de luitenants zal zich dit bepalen tot de Soldaten-, Pelotons- en Bataillonsschool.

Bij het theoretisch onderrigt zal men nimmer van de officieren vergen dat zij den tekst woordelijk van buiten leeren; het zal voldoende zijn dat zij den tekst volkomen begrijpen en duidelijk weten te verklaren.

De nieuw aangestelde officieren zullen altijd, ten minste gedurende zes maanden, bij het onderrigt der rekruten worden gebezigd, en hiervan niet kunnen worden vrijgesteld dan op last van den regementskommandant, en nadat zij in staat zijn al hetgeen in de Soldaten- en Pelotonsschool is voorgeschreven, zelve uit te voeren, behoorlijk te kommanderen en duidelijk te verklaren.

Bij elk bataillon is de adjudant en, onder zijn toezigt, de adjudant-onderofficier belast met het onderrigt der onderofficieren en korporaals; zij zijn daarvoor aan den regements- en bataillon-kommandant verantwoordelijk. Ten dien einde zullen zij, van tijd tot tijd, de onderofficieren en korporaals van hun bataillon tot

een theoretisch onderwijs vereenigen. — Het onderrigt der onderofficieren zal zich tot de Soldaten- en Pelotonsschool uittrekken; zij zijn gehouden al hetgeen deze scholen bevatten behoorlijk te kunnen verklaren en uitvoeren; tevens moeten zij bekend zijn met alles wat zij bij de bataillons-exercitiën als guide te verrigten hebben. — Het onderrigt der korporaals bepaalt zich tot de Soldatenschool en de handgrepen der onderofficieren.

Ook zullen de adjudanten, van tijd tot tijd, de onderofficieren en korporaals van hun bataillon tot een peloton vereenigen en dit peloton in de Pelotonsschool exerceren, of door den adjudant-onderofficier doen exerceren.

Ten einde de onderofficieren en korporaals te oefenen in hetgeen zij als guide bij de bataillons-exercitiën te verrigten hebben, en hen bekwaam te maken om, bij afwezigheid van officieren, deze te kunnen vervangen, zal men, onder de leiding van den adjudant, een bataillon zamenstellen, waarbij de pelotons door lijntjes worden aangeduid, en hen daarbij beurtelings de betrekking van pelotons- en sectiekommandant of guide doen vervullen.

De nieuw aangestelde officieren zullen deze oefeningen, ten minste gedurende één jaar, moeten bijwonen.

De vaandeldragers met hunne wachten zullen van tijd tot tijd in den bataille-marech worden geoefend.

De adjudant is belast met het onderrigt der rekruten van het bataillon waartoe hij behoort, en zal aan den regements- en bataillons-kommandant voor de naauw-

keurigheid en den voortgang van dit onderwijs verantwoordelijk zijn.

Wanneer hij oordeelt dat een zeker getal rekruten bekwaam is om in de Pelotousschool te kunnen overgaan, zal hij die tot een peloton vereenigen en hen in die school, volgens de daarin opgegeven volgorde, doen onderwijzen.

Zoodra een zeker getal rekruten, welke dit peloton uitmaken, in staat geacht wordt om in het bataillon te kunnen overgaan, zal de adjudant hiervan kennis geven aan den regements-kommandant, die deze rekruten alsdan, in tegenwoordigheid hunner bataillons- en kompagnies-kommandanten, zal doen exerceren, ten einde te beslissen of zij daartoe genoegzaam onderwezen zijn.

Alvorens echter in het bataillon over te gaan, zullen zij de verschillende vuren met kruid moeten hebben uitgevoerd.

VAN HET KOMMANDO.

De toon van het kommando moet altoos levendig en de verheffing der stem geëvenredigd zijn aan het getal der geëxerceerd wordende manschappen.

Er zijn twee soorten van kommando's: de kommando's van *waarschuwing* en die van *uitvoering*.

De kommando's van waarschuwing, in het Reglement door *lopende (cursief-)* letters onderscheiden, zullen duidelijk en met laider stemme uitgesproken en hunne laatste lettergreep eenigzins aangehouden worden.

De kommando's van uitvoering, in het Reglement

door *hoofd- (kapitale)* letters onderscheiden, moeten op vasten en korten toon worden uitgesproken.

De kommando's door *streepjes* gescheiden, moeten in de uitspraak op dezelfde wijze worden afgebroken.

B.) SOLDATENSCHOOL.

VERDEELING DER SCHOOL.

De Soldatenschool is verdeeld in drie afdeelingen, waarvan de eerste alles bevat wat men den rekrut moet onderwijzen, alvorens hem het geweer te doen dragen. De tweede afdeeling bevat de handgrepen, de lading en de varen; en de derde, de grondregels der rigting, den marsch in front, de onderscheidene passen, den marsch uit de flank, de grondregels der zwenkingen en der veranderingen van directie.

Iedere afdeeling wordt in vier lessen gesplitst, als volgt.

Eerste afdeeling.

- 1^e LES. De positie van den soldaat zonder geweer en de bewegingen van het hoofd regts en links.
- 2^e — Regtsom, linksom en regtsomkeert.
- 3^e — De gronden van den gewonen pas regtuit.
- 4^e — De gronden van den schuinschen marsch.

Tweede afdeeling.

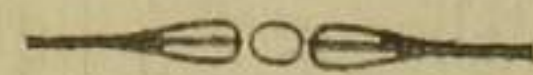
- 1^e LES. De gronden van het dragen van 't geweer.
- 2^e — De handgrepen.
- 3^e — De lading in vier tempo's en de gezwinde lading.
- 4^e — Het pelotonsvuur, het gelederen- en het tweegeledeerenvuur.

Derde afdeeling.

- 1^e LES. De grondregels der rigting.
- 2^e — De marsch in front en de gezwinde pas.
- 3^e — De marsch uit de flank.
- 4^e — De grondregels der zwenkingen en der veranderingen van directie.

Elke les zal gevolgd worden door opmerkingen, die ten doel hebben om de nuttigheid der voorgeschreven grondbeginselen te betoogen.

De onderwijzers zullen zich daarin oefenen, ten einde bij het onderwijs der rekruten de noodige toepassing er van te kunnen maken; zij moeten hetgeen zij onderwijzen, met weinige en duidelijke bewoordingen uitleggen, zelve voordoen hetgeen zij kommanderen, den rekrut gewennen zelf de behoorlijke houding aan te nemen, en hem dan alleen daarin plaatsen, wanneer zijn gebrek aan begrip hen daartoe noodzaakt.

EERSTE AFDEELING.

- 1^e LES. De positie van den soldaat zonder geweer, en de beweging van het hoofd regts en links.
- 2^e — Regtsom, linksom en regtsomkeert.
- 3^e — De gronden van den gewonen pas regtuit.
- 4^e — De gronden van den schuinschen marsch.

§ 1. De eerste afdeeling der Soldatenschool zal, zooveel mogelijk, aan man voor man worden onder-

wezen, of ten hoogste aan drie of vier te gelijk, wanneer men tot dit laatste door het getal der rekruten en dat der onderwijzers genoodzaakt is. Men zal hen aledan zonder geweer, op één pas afstand van elkander, in één gelid stellen.

EERSTE LES.

DE POSITIE VAN DEN SOLDAAT ZONDER GEWEER, EN DE BEWEGING VAN HET HOOFD REGTS EN LINKS.

Positie van den soldaat.

§ 2. De hielen op dezelfde lijn en zóó dicht bij elkander als de gestalte van den man gedooft; de voeten iets minder geopend dan winkelhaaks, en beide evenveel naar buiten gedraaid; de kniën gestrekt, zonder stijfheid; het ligchaam loodregt op de heupen, het bovenlijf voorover gebogen, de schouders teruggetrokken en evenveel doorzakkende; de armen natuurlijk hangende, de ellebogen bij het lijf, de palm der hand een weinig buitenwaarts gedraaid, de pink achter en tegen den naad van de broek; het hoofd regt, zonder gedwongenheid; de kin ingetrokken, zonder den hals te bedekken; de oogen regt vóór en op omtrent vijftien passen van zich op den grond gevestigd.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK LE POSITIE VAN DEN SOLDAAT.

De hielen op dezelfde lijn.

§ 3. Omdat, indien de eene hiel meer achterwaarts stond dan de andere, de schouder van denzelfden kant zou terugwijken, of de houding gedwongen zijn.

De hielen zoo dicht mogelijk bij elkander.

§ 4. Zoo dicht mogelijk; want de manschappen wier kniën inwaarts staan, of die dikke kuiten hebben, kunnen de hielen nimmer geheel aaneensluiten.

De voeten iets minder geopend dan winkelhaaks, en beide evenveel naar buiten gedraaid.

§ 5. Omdat, indien de eene voet meer naar buiten ware gedraaid dan de andere, de schouder aan die zijde dezelfde wending zou volgen; zijn de voeten te veel geopend, dan is het niet mogelijk het bovenlijf voorover te brengen, zonder de houding waggelend te maken.

De kniën gestrekt, zonder stijfheid.

§ 6. Omdat, indien de man ze te stijf strekte, zulke vermoeijend voor hem zoude wezen.

Het ligchaam loodregt op de heupen.

§ 7. Wilt dit het eenige middel is om den men een volmaakt evenwigt te geven. De onderwijzer moet in acht nemen, dat vele rekruten de kwade gewoonte hebben, wanneer men hun het geweer op schouder geeft, van den eenen schouder te laten zakken, de eene zijde in te buigen, en veelal de linker heup vóór te brengen; hij moet er zich op toeleggen deze gebreken te verhelpen.

Het bovenlijf voorover gelogen.

§ 8. Omdat de rekruten doorgaans geneigd zijn, wanneer zij zich regtop willen houden, het tegendeel daarvan te doen, den buik uitsteken, de lenden in-

buigen en de schouders achterover brengen, hetwelk groote bezwaren in den marsch te weeg brengt.

Het vooroverbuigen van het bovenlijf is van zóóveel gewigt, dat de onderwijzer, om de rekruten hieraan te gewennen, hen die houding, in den beginne, zelfs gedwongen moet doen aannemen.

De schouders teruggetrokken.

§ 9. Omdat, indien de man de schouders naar voren bragt, hij zich niet zou kunnen rigten, noch het geweer met vaardigheid behandelen; het is alzoo van veel aanbelang hiertegen te waken, en tevens te zorgen dat de schouders, bij het terugtrekken, ook niet te veel naar achteren worden gebragt, ten einde de leden niet te doen inbuigen.

De armen natuurlijk hangende, de ellebogen bij het lijf, de palm der hand een weinig buitenwaarts gedraaid, de pink achter en tegen den naad van de broek.

§ 10. Omdat het noodzakelijk is de ellebogen bij het lijf te plaatsen, zoowel voor het behoorlijk dragen van het geweer, als om in het gelid niet meer ruimte te beslaan dan tot het gemakkelijk behandelen van het geweer noodig is. De voorgeschreven houding der armen, ellebogen en handen voldoet aan deze vereischten, en heeft daarenboven het voordeel dat het de schouders doet terugwijken.

Het hoofd regt, zonder gedwongenheid.

§ 11. Omdat de stijve houding van het hoofd zich aan het geheele bovenlijf zou mededeelen, de bewe-

gingen daarvan belemmeren, en zoodanige stijve houding tevens lastig en vermoeijend is.

De oogen regt voor zich op den grond gevestigd.

§ 12. Wijl dit het beste middel is, om de rekruten de gewoonte te doen aannemen, van hunne schouders goed vierkant te houden.

Beweging van het hoofd regts en links.

§ 13. Nadat de rekrut de behoorlijke houding heeft aangenomen, zal de onderwijzer hem de beweging van het hoofd regts en links doen uitvoeren en daartoe kommanderen:

1. *Hoofd = REGTS (LINKS.)*

2. STAAT.

§ 14. Op het eerste kommando draait de rekrut het hoofd, zonder rakken, zóóveel regts, dat de binnenhoek van het linker oog zich regt boven de rij vestknoopen bevindt, en vestigt hij de oogen op lijn der oogen van de manschappen in zijn gelid, op het tweede kommando brengt hij het hoofd eveneens weder regtuit.

§ 15. De beweging van het hoofd links geschiedt volgens dezelfde beginselen.

§ 16. De bewegingen van het hoofd moeten zonder rakken geschieden, ten einde het verdraaijen der schouders voor te komen.

§ 17. Om te doen rusten zal de onderwijzer kommanderen:

Op de plaats = RUST.

I.

2

§ 18. Op dit kommando wordt de rechter voet vóórgebragt, en zijn de rekruten niet meer aan den onbeveeglijken stand gehouden.

§ 19. Om de positie te doen hernemen, zal de onderwijzer kommanderen:

Geef acht=PELTON.

§ 20. Op dit kommando wordt de rechter voet bijgetrokken en de voorschreven stand weder aangenomen.

TWEEDE LES.

DE WENDINGEN REGTSOM, LINKSOM EN REGTSOMKEERT.

§ 21. De wendingen regtsom en linksom worden in één tempo uitgevoerd, en wordt daartoe gekommandeerd:

1. *Peloton, rechts (links) uit de flank.*
2. *Rechts- (links-) = OM.*

§ 22. Op het tweede kommando zal de man op den linker hiel draaijen, daarbij de punt van den linker voet een weinig opligten en te gelijker tijd den rechter hiel naast den linker brengen.

§ 23. De wending regtsomkeert zal in twee tempo's verrigt worden, op de kommando's:

1. *Peloton.*
2. *Rechts = OM = KEERT.*

§ 24. Op het kommando: *Rechts = OM*, wordt half regtsom gemaakt, de rechter voet achteruit gebragt, met de holte acht duim vlak achter den linker hiel, en te gelijker tijd de patroentasch onderaan op zijde met

de rechter hand aangevat, den duim aan den bak en de vier vingers op het blad.

§ 25. Op het kommando: *KEERT*, zal de rekrut op beide hielen draaijen, daarbij de punten der voeten iets opligten, de kniën gestrekt houden en achterwaarts front maken; te gelijker tijd zal hij den rechter hiel weder naast den linker brengen en de patroentasch loslaten.

§ 26. De onderwijzer moet er op letten, dat bij deze bewegingen het ligchaam, 't welk voorover gebogen moet blijven, niet uit die houding kome.

DERDE LES.

DE GRONDEN VAN DEN GEWONEN PAS REGTUIT.

§ 27. De gewone pas zal eene lengte hebben van 68 duim, gerekend van den eenen hiel tot den anderen, en eene snelheid van 76 in de minuut.

§ 28. Wanneer de rekrut zich de behoorlijke houding heeft eigen gemaakt, zal de onderwijzer zich op eenige passen vóór en met het gezicht naar hem toe plaatsen; hij zal hem de beginselen en het werktuigelijke van den pas verklaren, zelf den pas langzaam verrigten, en alzoo het voorbeeld met de verklaring van den regel doen gepaard gaan; voorts zal hij kommanderen:

1. *Peloton voorwaarts.*
2. *MARSCH.*

§ 29. Op het eerste kommando wordt het gewicht van het ligchaam op het rechter been overgebragt.

§ 30. Op het tweede, moet de man vaardig, maar zonder schok, den linker voet 68 duim vóór den rechter brengen, de knie gestrekt, de punt van den voet naar beneden en, even als de knie, een weinig en ongedwongen naar buiten gedraaid; te gelijker tijd zal hij het gewigt van het ligchaam vooruitbrengen en, zonder stampen, den linker voet plat nederzetten, juist op den afstand waarop die voet zich van den rechter bevindt, gaande al het gewigt van het ligchaam op den voet over, die op den grond staat; voorts zal hij snel, doch zonder schok, den rechter voet dicht langs den grond vooruitbrengen, dien nederzetten op denzelfden afstand en op gelijke wijze als zoeven ten aanzien van den linker voet is verklaard, en alzoo, zonder de beenen te kruisen of de schouders te verdraaijen, en altijd het hoofd regtuit houdende, blijven voortgaan.

§ 31. Om den marsch te doen ophouden wordt gekommandeerd:

Peloton = HALT.

§ 32. Op dit kommando wordt de voet die achter is, zonder stampen, naast den anderen aangetrokken.

§ 33. Het kommando: HALT, moet altijd uitgesproken worden op het oogenblik dat de eene of andere voet op het punt staat van op den grond te worden gezet.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE GRONDEN VAN DEN PAS.

Op het kommando: voorwaarts, het gewigt van het ligchaam op het rechter been overbrengen:

§ 34. Om den man in staat te stellen, den eersten pas vaardig te kunnen doen.

De punt van den voet naar beneden:

§ 35. Omdat het nederbuigen van de punt van den voet de knie strekt en den voet tot het plat nederzetten voorbereidt.

De punt van den voet een weinig naar buiten gedraaid:

§ 36. Omdat, als men de voeten te veel naar buiten wendde, het ligchaam aan waggelen zou onderhevig zijn.

Het bovenlijf voorover:

§ 37. Om het gewigt van het ligchaam op den voet die nedergezet wordt te doen rusten, voorts om den voet die achter is, gemakkelijker op te ligten, en den pas niet te verkorten.

De knie gestrekt:

§ 38. Om de rekruten aan een' gelijkmatigen pas, die hoorbaar en naar de maat is, te gewennen.

Den voet dicht langs den grond vooruitbrengen:

§ 39. Omdat de rekruten, zoo zij het been meer dan noodzakelijk is opligten, tijd verliezen en zich vruchteloos vermoeijen. Indien daarenboven de een het been meer dan de ander opligt, dan komen de voeten niet te gelijk op den grond en de tijdmaat van den pas gaat verloren.

Den voet plat nederzetten, zonder stampen:

§ 40. Om het waggelen van het ligchaam en het verkorten van den pas te beletten, hetwelk onvermij-

delijk zou plaats hebben, indien de hak het eerst op den grond kwam, of zoo men den voet stampend nederzette; deze laatste beweging heeft daarenboven het nadeel, dat zij den man nutteloos vermoeit.

Het hoofd regtuit:

§ 41. Omdat deze houding het verdraaijen der schouders belet en den man vierkant doet marscheren.

§ 42. Om den rekrut de beide tempo's waaruit de pas is zamengesteld goed in te prenten, moet de onderwijzer nu en dan de tijdmaat daarvan aanduiden, door een te kommanderen op het oogenblik dat de voet wordt opgeligt, en twee als deze moet nedergezet worden, onder inachtneming tevens der tijdmaat van 76 in de minuut.

§ 43. Om te beoordeelen of de houding van het lichaam aan de voorgeschreven beginselen voldoet en of de pas geregeld geschiedt, moet de onderwijzer zich dikwerf twaalf of vijftien passen vóór en met het gezigt naar den rekrut plaatsen; zoo hij alsdan de zool der schoenen niet ontwaart, wanneer de rekrut de voeten opligt of op den grond zet, zoo hij geene beweging in de schouders, noch waggeling in het bovenlijf bespeurt, kan hij zich verzekerd houden, dat de grondbeginneelen behoorlijk worden naargekomen.

§ 44. Wanneer de regels van den pas aan drie of vier man te gelijk worden onderwezen, moet de onderwijzer hen, op één pas afstand van elkander, in één gelid stellen, en van hen niet vorderen dat zij zich met de rigting bezighouden.

Wanneer de rekruten geleerd hebben de passen van gelijke lengte en snelheid te maken, dan bezitten zij ook het ware middel om gerigt te blijven.

VIERDE LES.

DE GRONDEN VAN DEN SCHUINSCHEN MARSCH.

§ 45. De lengte en de snelheid der passen bij den schuinschen marsch zijn gelijk aan die voor den pas regtuit bepaald.

§ 46. Wanneer de rekruten zich de gronden van den pas regtuit behoorlijk hebben eigen gemaakt, moet de onderwijzer hen den schuinschen marsch leeren uitvoeren; hij zal hen alsdan arm aan arm in één gelid stellen, en vervolgens kommanderen:

1. *Schuins* = REGTS.

2. MARSCH.

§ 47. Op het eerste kommando maakt ieder man eene achtste wending regts (half regtsom), zoodat hij, na de wending, den regter schouder achter den linker schouder van zijn' regter nevenman heeft geplaatst.

§ 48. Het kommando: MARSCH, wordt uitgevoerd zoo als in § 30 is voorgeschreven; ieder man marscheert regt voor zich uit (in eene diagonale directie, die met de oorspronkelijke rigtingslijn een' hoek van 45 graden maakt), houdt den regter schouder achter den linker schouder van zijn' regter nevenman, en zorgt dat hij

zich niet te veel van hem verwijdert, noch hem te veel dekt.

§ 49. De onderwijzer moet er zich zooveel mogelijk op toelagen, den rekruten de uitvoering der achtste wending goed eigen te maken; hij moet hen die wending dikwerf doen herhalen, en hen alsdan, door het kommando: *FRONT*, weder arm aan arm in één gelid herstellen.

Om zich van de juistheid dier wending te overtuigen, zal de onderwijzer zich dikwijls met het gezigt naar en op de marschlijn van den voorsten man stellen, en zal hij nagaan, of bij de wending schuins-regts, de rij vestknoopen van ieder man langs den linker arm van diens regter nevenman te zien is.

§ 50. De wending en de marsch schuins links worden naar dezelfde grondregels, doch op de tegenovergestelde kommando's, uitgevoerd.

§ 51. Om het gelid te doen halt houden en in front te herstellen, zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Peloton* = *HALT*.
2. *FRONT*.

§ 52. Op het eerste kommando houdt het gelid halt, en op het tweede herstelt het zich weder in front, door eene achtste wending naar voren.

§ 53. De onderwijzer zal vervolgens den schuinschen marsch aan het in front marscherende gelid doen uitvoeren, en daartoe kommanderen:

1. *Schuins* = *regts* (*links*).
2. *MARSCH*.

§ 54. Op het kommando: *MARSCH*, maken de manschappen half regts- (links-) om, in den marsch, en blijven alzoo, volgens de in § 48 voorgeschreven regels, regtuit marscheren.

§ 55. Het kommando: *MARSCH*, wordt uitgesproken een oogenblik vóór het neêrzetten van den *linker voet* bij den marsch *schuins regts*, en van den *regter voet*, bij den marsch *schuins links*.

§ 56. Om den marsch in front weder te doen aannemen, zal de onderwijzer kommanderen:

Voorwaarts = *MARSCH*.

§ 57. Op het kommando: *MARSCH*, maken de manschappen een achtste wending naar voren en herstellen zich weder arm aan arm.

§ 58. Het kommando: *MARSCH*, wordt uitgesproken, bij den marsch *schuins regts*, op het oogenblik dat de *regter*, en bij den marsch *schuins links*, op het oogenblik dat de *linker voet* op het punt is van nedergezet te worden.

§ 59. Al de grondregels welke voor den pas regtuit zijn voorgeschreven, moeten bij den schuinschen marsch met evenveel nauwkeurigheid worden in acht genomen.

§ 60. De onderwijzer moet toezien, dat vooral de voorste man de schuinsche wending met juistheid verrigt, de schouders goed vierkant houdt, en behoorlijk regtuit marscheert.

TWEEDE AFDEELING.

- 1^e Les. De gronden van het dragen van 't geweer.
 2^e — De handgrepen.
 3^e — De lading in vier tempo's en de gezwinde lading.
 4^e — De onderscheidene vuren.

§ 61. De onderwijzer moet den rekrut niet eerder tot de tweede afdeeling doen overgaan, dan nadat deze behoorlijk geoefend is in het aannemen der vereischte houding en in het uitvoeren van den pas regtuit en schuins; hij zal alsdan twee, en zoo mogelijk niet meer dan vier man te zamen voegen, en hen arm aan arm in één gelid plaatsen.

EERSTE LES.

DE GRONDEN VAN HET DRAGEN VAN 'T GEWEER.

§ 62. De rekrut geplaatst zijnde zoo als in § 2 is voorgeschreven, zal de onderwijzer hem de linker hand in de hoogte doen brengen, zonder het gewricht die hand te buigen en meer dan den linker voorarm te doen werken; de onderwijzer moet daarop het geweer loodregt ophigten, het den rekrut in de hand plaatsen, en op de navolgende wijze tegen den schouder doen brengen.

§ 63. Het geweer in de linker hand; de arm zeer weinig gebogen, de elleboog naar achteren en zonder drukken tegen het ligchaam aangesloten; de palm der hand tegen het buitenste plat der kolf geklemd, haar buitenste scherpte in het eerste lid der vingers en de hiel zichtbaar tusschen den eersten en tweeden vinger; de duim bovenop, de beide laatste vingers onder de kolf, die meer of min naar achteren ondersteund moet worden, al naar de gestalte van den man; in dier voege, dat het geweer, van voren gezien, altijd loodregt blijft, en dat de beweging van de dij het geweer in den marsch niet kan ophigten, noch doen waggelen; de laadstok in de buiging van den schouder; de regter arm in de gewone houding.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK HET DRAGEN VAN 'T GEWEER.

§ 64. De onderwijzer moet indachtig zijn, dat de rekruten, wanneer zij het geweer beginnen te dragen, gewoonlijk hunne houding verliezen. Zoo bijv. trekken zij veelal de schouders terug, waardoor het geweer zijn steunpunt verliest, terwijl de man, om het vallen daarvan te beletten, de linker hand omlaag brengt, den linker schouder laat zakken, de zijde inwaarts buigt en de ellebogen opent, om zich in het evenwigt te herstellen, enz.

§ 65. Bij de rekruten die in de schouders, borst of heupen, aangeboren gebreken hebben, moet de onderwijzer zich beijveren om die gebreken, alvorens hij hun het geweer op schouder geeft, zooveel mogelijk te verhelpen, en daarna met eene gestadige oplettend-

heid, het dragen van het geweer zoodanig naar die gebreken trachten te schikken, dat zulks, voor het oog, algemeen op dezelfde wijze schijnt te geschieden, zonder dat daarom de manschappen in huane houding gedwongen zijn.

§ 66. Verder zal de onderwijzer de houding der rekruten gedurig verbeteren, hun het geweer dikwerf afnemen en daarna weder behoorlijk op schouder plaatsen; hij moet vermoeijng trachten voor te komen, en het dragen van het geweer langzamerhand gemakkelijk zoeken te maken.

§ 67. Eindelijk moet de onderwijzer er bijzonder op letten dat het geweer niet te hoog of te laag worde gedragen. In het eerste geval zou de linker elleboog zich openen, de man daardoor te veel plaats in het gelid beslaan en het geweer waggelend worden; terwijl het tweede geval: het te laag dragen van het geweer, aanleiding geeft dat de noodige ruimte om het geweer ongedwongen te behandelen, verloren gaat, en de linker arm te zeer vermoeid wordt, de linker schouder te veel doorzakt, enz.

§ 68. De onderwijzer zal, alvorens tot de tweede les over te gaan, de bewegingen van het hoofd *regts* en *links*, alsmede de wendingen *regts*- en *linksom* en het *regtsomkeert*, met het geweer op schouder doen herhalen.

§ 69. Bij het eerste tempo van *regtsomkeert* moet de man het geweer met de linker hand zoodanig draaijen als bij de eerste beweging der lading zal worden voorgeschreven, en het weder op schouder brengen

op het oogenblik dat de rechter hiel naast den linker wordt aangetrokken.

TWEEDE LES.

DE HANDGREPEN.

§ 70. Bij het onderrigt in de handgrepen worden de manschappen eerst arm aan arm in één gelid, en vervolgens in een of meer rotten geplaatst.

§ 71. De handgrepen zullen in tempo's, en de tempo's in bewegingen verdeeld worden, ten einde den soldaat het werktuigelijke daarvan des te beter in te prenten.

§ 72. Op de laatste lettergreep van het kommando moet de eerste beweging forsich en vaardig worden uitgevoerd; de overige bewegingen geschieden op de kommando's: *twee*, *drie*, enz.

§ 73. De tempo's worden zóólang met bewegingen uitgevoerd, tot de rekrut de bewegingen van een tempo behoorlijk verstaat.

Daarna zal men hem het tempo leeren uitvoeren, zonder na die onderscheidene bewegingen stil te houden, doch ook dan nog moet de onderwijzer het werktuigelijke der bewegingen doen in acht nemen, ten einde vastheid in de behandeling van het geweer te verkrijgen en het verminken der bewegingen te beletten.

§ 74. Nadat de rekruten in het uitvoeren der hand-

grepen zonder bewegingen behoorlijk geoefend zijn, zal de snelheid van uitvoering dier bewegingen op ongeveer een negentigste minuut gebragt worden, met uitzondering echter van de handgrepen met een * gemerkt, van welke de twee eerste bewegingen eenigzins zullen worden vermeld.

§ 75. Wanneer in de handgrepen niet uitdrukkelijk gezegd wordt: den duim opwaarts te brengen, moet als vaste regel worden aangenomen, dat het geweer alsdan altoos met de volle hand moet worden aangevat.

§ 76. Het onderrigt in de handgrepen zal beginnen met de lading, welke, in twaalf tempo's verdeeld, op de navolgende kommando's zal worden uitgevoerd:

1. *Lading in twaalf tempo's.*
 2. *Laadt = 'T GEWEER.*
Een tempo en drie bewegingen.
Eerste beweging.

§ 77. Half regtsom maken op den linker hiel, te gelijk den regter voet winkelhaaks achter den linker voet met de holte tegen den hiel plaatsen; het geweer met de linker hand omdraaijen, het slot naar voren, en te gelijkertijd de greep of het dunne der kolf met de regter hand grijpen; het geweer regt op en neer en van den schouder af.

Tweede beweging.

§ 78. Met de regter hand het geweer naar de regter zijde afrukken en het in de linker hand ter hoogte van den onderband vangen; den duim uitgestrekt langs

de lade, den loop naar boven, den linker elleboog tegen het lijf, de regter hand voor en tegen de regter heup, de punt der bajonet ter hoogte van het oog.

Derde beweging.

§ 79. Den regter duim op en voor den kop van den haan plaatsen, den voorsten vinger achter den trekker, den tweeden achter en tegen den krop van den beugel; de overige vingers gesloten over de trekkerplaat.

2. *Spant=(den) HAAN.*

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 80. Den haan bedaard, doch met kracht terugtrekken, tot dat hij gespannen is, en in deze houding blijven staan.

Tweede beweging.

§ 81. De regter hand in den patroonzak brengen, en het slaghoedje vatten, tusschen den duim en den voorsten vinger.

3. *Zet=OP.*

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 82. Het hoofd vooroverbuigen, de oogen op het schoorsteentje vestigen, de hand uit den patroonzak brengen, het slaghoedje opzetten en met den duim aandrukken.

Twee beweging.

§ 83. De regter hand plaatsen met den duim op en

voor den kop van den haan, den voorsten vinger, of wel, indien de man korte vingers heeft, den middelsten vinger, voor en tegen den trekker brengen, de overige vingers gesloten, achter en tegen den krop van den beugel.

4. *Laat neder* = (den) HAAN.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 84. Den haan een weinig terughalen en hem daarna, door tegen den trekker te drukken, doen overgaan en zacht op het slaghoedje neêrlaten; voorts de regter hand in de positie van de derde beweging van het eerste tempo der lading plaatsen, met den duim opwaarts, achter tegen den haan.

Tweede beweging.

§ 85. Met den regter duim tegen den kop van den haan drukken, om het slaghoedje beter op het schoorsteenijze te doen sluiten, voorts de greep van het geweer met de regter hand omvatten en te gelijk het hoofd weder oprigten.

5. 't Geweer = LINKS.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 86. Het geweer langs de linker dij weder oprigten door sterk op de kolf te drukken, en den regter arm schielijk uit te strekken, zonder den regter schouder te laten zakken; de gelijk den laadstok naar het ligchaam draaijen, te linker hand openen, en het geweer in de hand tot op een palm onder den middenband

laten naar beneden glijden, rustende de haan op den regter duim; te gelijktijd front maken, draaijende op den linker hiel, en den regter voet vóórbrengen, met den hiel tegen de holte van den linker voet.

Tweede beweging.

§ 87. Het geweer uit de regter hand loslaten; het met de linker hand dicht langs het lijf laten zakken; de kolf zonder stooten op den grond zetten; de linker hand tegen het ligchaam onder den middenband, zooals bij de eerste beweging is bepaald; het geweer tegen de linker dij, de tromp voor het midden van het lijf, de regter hand te gelijktijd in den patroonzak brengen, om eene patroon met den duim en de beide voorste vingers te vatten; de overige vingers gesloten.

6. *Neemt* = (de) PATROON.

Een tempo en eene beweging.

§ 88. De patroon aan de regter zijne van den mond tusschen de tanden brengen; de nagels naar de bajonet gekeerd, den ellehoog ongedwongen omlaag.

7. *Opend* = (de) PATROON.

Een tempo en eene beweging.

§ 89. De nagels naar den mond keeren, den hals der patroon tot nagenoeg op het kruid afbijten en deze met den duim en den voorsten vinger toeknippen, zorgende geen kruid te storten; terstond de patroon ter hoogte en op een duim afstands van de tromp brengen; de ellehoog blijft ongedwongen omlaag.

S. *Patroon*=(in den) LOOP.

Een tempo en eene beweging.

§ 90. Naar de tromp zien, het bovenste van de regter hand forsch naar het ligchaam keeren, om het kruid in den loop te storten, waarbij de elleboog ter hoogte van het gewricht der hand wordt opgeligt; de patroon schudden, haar in den loop steken en de hand omgekeerd laten; de vingers gesloten houden zonder te drukken, den duim in zijne natuurlijk houding voor en tegen den loop uitgestrekt.

9. *Trekt uit*=(den laad-) STOK.

Een tempo en zes bewegingen.

Eerste beweging.

§ 91. Den regter elleboog snel omlaag brengen, den laadstok tusschen den duim en den gebogen voorsten vinger grijpen; de overige vingers gesloten.

Tweede beweging.

§ 92. Door het uitstrekken van den arm, den laadstok schielijk half uittrekken; de nagels naar voren.

Derde beweging.

§ 93. Den laadstok bij het midden tusschen den duim en den voorsten vinger hervatten; de hand omgekeerd, de palm naar voren, de vingers omhoog, den elleboog vóór het lijf.

Vierde beweging.

§ 94. Den arm uitstrekken en den laadstok alzo

geheel uittrekken, den elleboog altoos voor het lijf doende werken; de hand in de vorige positie.

Vijfde beweging.

§ 95. Door het sluiten der vingers den laadstok schielijk tusschen de bajonet en het gezigt omdraaijen, gaande de laadstokken der manschappen uit het tweede gelid rakelings langs den regter schouder van hunne voorlieden; den laadstok regt opwaarts brengen, evenwijdig met de bajonet; den arm uitgestrekt, de oogen naar boven, het dikke einde van den laadstok boven de monding van den loop, zonder dien aan te raken.

Zesde beweging.

§ 96. Den laadstok met het dikke einde in den loop brengen; tot aan de hand naar beneden stooten; den laadstok in de volle hand; den duim naar het gezigt gewend.

10. *Zet*=AAN.

Een tempo en drie bewegingen.

Eerste beweging.

§ 97. Den arm in zijne geheele lengte uitstrekken, brengende de regter hand omhoog; de duim glijdende langs en drukkende op den laadstok; de punt van den laadstok tusschen den duim en den voorsten vinger grijpen; de overige vingers gesloten.

Tweede beweging.

§ 98. Den laadstok, zonder de hand te verdraaijen,

met kracht in den loop stooten, en den arm weder in zijne geheele lengte uitstrekken.

Derde beweging.

§ 99. Den laadstok ten tweeden male in den loop stooten, en het dunne einde wederom vatten tusschen den duim en den gebogen voorsten vinger; de overige vingers gesloten, den regter elleboog aan het lijf.

11. *Steekt op* = (den laad-) stok.

Een tempo en zes bewegingen.

Eerste beweging.

§ 100. Den laadstok met een' wip uitwerpen en terstond op de helft hervatten tusschen den duim en den voorsten vinger, gelijk als bij de derde beweging van het uittrekken van den laadstok.

Tweede beweging.

§ 101. Als de vierde beweging van het uittrekken.

Derde beweging.

§ 102. Als de vijfde van het uittrekken; het dunne einde nu hoven de monding van den bovenband houden.

Vierde beweging.

§ 103. Het dunne einde van den laadstok in de monding van den bovenband zetten en verder met den duim inschuiven tot aan den middenband.

Vijfde beweging.

§ 104. De regter hand schielijk omhoog brengen, de pink op het dikke einde van den laadstok plaatsen, den elleboog omlaag.

Zesde beweging.

§ 105. Den laadstok naar beneden stooten.

* 12. *Op schouder* = 't GEWEER.

Een tempo en drie bewegingen.

Eerste beweging.

§ 106. Het geweer langs het ligchaam met de linker hand ophigten, deze hand ter hoogte van den schouder houden, terwijl de linker elleboog aan het lijf gesloten blijft; den loop naar buiten gekeerd, tevens de regter hand laten zakken en het geweer bij de greep vatten.

Tweede beweging.

§ 107. Het geweer met de regter hand ophigten, de linker hand onder de kolf brengen, te gelijk den regter hiel tegen en op dezelfde lijn met den linker aantrekken; het geweer met de regter hand, in de aangevozen houding voor het schouderen er van, tegen den schouder stemmen.

Derde beweging.

§ 108. De regter hand snel langs de dij in de positie laten neervallen.

Maakt=VAARDIG.

Een tempo en vier bewegingen.

§ 109. De drie eerste bewegingen gelijk als die van het eerste tempo der lading.

Vierde beweging.

§ 110. Den haan spannen, het geweer bij de greep vatten en de positie aannemen van de tweede beweging van het eerste tempo der lading.

AAN.

Een tempo en eene beweging.

§ 111. Het geweer met de beide handen omhoog brengen, den duim en de overige vingers der linker hand uitgestrekt langs de lade; de kolf tegen den regter schouder steunen, de ellebogen omlaag, zonder aan het lijf gesloten te zijn; het hoofd op de kolf neêrbuigen; het linker oog toedoen; met het regter oog, door de inkeping van den opzet en langs den bovenkant des korrels, op het doel mikken; den voorsten vinger van de regter hand aan het uiteinde van den trekker brengen.

Vuur.

Een tempo en eene beweging.

§ 112. Met den voorsten vinger den trekker met kracht, doch zonder rukken, terugtrekken, daarbij

het hoofd niet bewegen, opdat het geweer niet uit de directie gerake, en in deze houding blijven staan.

§ 113. Ten einde de manschappen in het goed aanleggen te oefenen, hen oplettend te maken en bedaard te doen blijven, zal men, in den beginne, alvorens vuur te doen geven, van tijd tot tijd doen auzetten, en hiertoe kommanderen:

Zet=AF.

§ 114. Op het kommando: *Zet*, den voorsten vinger schielijk van den trekker terugbrengen, en op dat van: *AF*, het geweer snel naar beneden terugtrekken, en de positie van de vierde beweging van *vaardig* weder aannemen.

§ 115. Na het kommando: *vuur*, zal men kommanderen:

LAADT.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 116. Het geweer schielijk naar beneden terugtrekken, en de positie aannemen van de tweede beweging van het eerste tempo der lading.

Tweede beweging.

§ 117. Als de derde beweging van het eerste tempo der lading, waarna de lading op de gezegde kommando's wordt vervolgd.

§ 118. Wil men daarentegen de geweren doen schouderen, dan zal men, na het kommando: *LAADT*, kommanderen:

Op schouder = 'T GEWEER.

§ 119. Op het kommando: *Op schouder*, wordt het geweer bij de greep gevat, en op dat van: 'T GEWEER, geschouderd en te gelijkertijd front gemaakt.

§ 120. Wil men dit na het eerste tempo der lading, of na het vaardig maken doen verrigten, dan wordt op het kommando: *Op schouder*, eerst de haan neder gelaten en daarna het geweer bij de greep gevat.

Presenteert = 'T GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 121. Gelijk de eerste beweging der lading, uitgezonderd dat de man in front blijft staan.

Tweede beweging.

§ 122. Het geweer met de regter hand verder om draaijen, het regt op- en neêr- vóór het linker oog brengen; den laadstok naar voren; te gelijk het geweer met de linker hand forsich omvatten, den pink boven tegen de slotplaat, den duim langs den loop uitgestrekt tegen de lade; den linker arm winkelhaaks en ongedwongen aan het lijf gesloten.

Op schouder = 'T GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 123. Het geweer met de regter hand om draaijen, opligten en tegen den linker schouder plaatsen; de linker hand onder de kolf brengen.

Tweede beweging.

§ 124. De regter hand schielijk in hare positie laten vallen.

* *Zet af = 'T GEWEER.*

Een tempo en drie bewegingen.

Eerste beweging.

§ 125. Het geweer, door het schielijk uitstrekken van den linker arm, laten zakken; het te gelijk met de regter hand iets boven den onderband grijpen.

Tweede beweging.

§ 126. Het geweer uit de linker hand loslaten en schielijk vóór den regter schouder brengen; den laadstok naar voren, den pink achter den loop, de kolf acht duim van den grond; de regter hand rustende tegen de heup, het geweer regt op en neêr; de linker hand langs de zijde neêrhangende.

Derde beweging.

§ 127. Het geweer door de hand laten glijden; hetzelfde zonder stoot nederzetten en de positie aannemen die hier zal worden aangewezen.

POSITIE VAN DEN SOLDAAT MET HET GEWEER BIJ DEN VOET.

§ 128. De hand omlaag, den loop tusschen den duim en den voorsten vinger, die langs de lade is uitgestrekt; de drie overige vingers uitgestrekt en zamen gevoegd; de tromp omtrent vijf duim van den regter schouder, den laadstok naar voren, den hiel van de

kolf naast en tegen de punt van den rechter voet; het geweer recht op en neer.

§ 129. Om in die positie te doen rusten, zal de onderwijzer kommanderen:

Op de plaats = RUST.

§ 130. Den rechter voet voorbrengen, de rechter hand uitgestrekt op den geweerriem leggen, en de tromp tegen den rechter schouder laten rusten.

§ 131. Om vervolgens den onbeweeglijken stand weder te doen aannemen, zal de onderwijzer kommanderen:

Geef ucht = PELOTON.

§ 132. Op dit kommando wordt de positie van den soldaat met het geweer bij den voet hernomen.

VISITATIE DER GEWEREN.

§ 133. Nadat het geweer bij den voet is gezet zal de onderwijzer kommanderen:

Inspectie = (van) 'T GEWEER.

Een tempo en eene beweging.

§ 134. Op den linker hiel half rechtsom meer dan rechtsom maken; den rechter voet, op zestien duim afstands van den linker voet, loodrecht achter de frontlijn zetten; de voeten winkelhaaks; het geweer forsich met de linker hand vatten, ter hoogte van den onderste knoop van het vest; het bovenste van den loop achterover doen hellen, zonder de kolf van hare plaats te verschuiven; den laadstok naar het lijf gekeerd; te

gelijk met de rechter hand de bajonet bij de schaft en bogt vatten, zoodanig, dat het uiterste der schaft drie duim buiten de hand uitsteekt en dat bij het uittrekken de duim langs de kling is gestrekt; de bajonet uit de scheede rukken en op den loop zetten; voorts den laadstok uittrekken, zooals bij de lading in twaalf tempo's is voorgeschreven, en hem in den loop laten glijden; dadelijk front maken en zich herstellen in den stand van den soldaat met het geweer bij den voet.

§ 135. De onderwijzer zal, vervolgens, langs het gelid gaande, de geweren visiteren. Man voor man geeft, naarmate de onderwijzer bij hem komt, aan dezen het geweer ter visitatie over; te dien einde wordt het met de rechter hand snel omhoog gebracht, te gelijk met de linker hand gevat, tusschen den onderband en de slotplaat; het slot buitenwaarts, de linker hand ter hoogte van de kin, het geweer recht voor het linker oog. De onderwijzer neemt het geweer aan, en geeft het, na gedane visitatie, terug; de man herneemt het met de rechter hand en brengt het weder in den stand van: *geweer bij den voet.*

§ 136. Zoodra de onderwijzer twee man voorbij den man is wiens geweer gevisiteerd werd, brengt deze uit zich-zelf den laadstok op zijne plaats, herneemt den stand die bij het kommando: *inspectie van 't geweer*, is voorgeschreven, en maakt daarna weder front.

§ 137. Indien de onderwijzer, in plaats van de geweren te visiteren, alleen de bajonet wil laten opzetten, zal hij kommanderen:

Bajonet = op.

Een tempo en eene beweging.

§ 138. De hierboven aangewezen positie nemen; de bajonet op den loop doen, zooals verklaard is geworden, en dadelijk front maken.

§ 139. Indien de bajonet reeds op den loop is, en de onderwijzer den laadstok in den loop wil laten doen, om, nadat er gevraagd is, de geweren te visiteren, zal hij kommanderen:

Laadstok = (in den) loop.

Een tempo en eene beweging.

§ 140. Den laadstok in den loop doen, gelijk hierloven is verklaard, en aanstonds front maken; vervolgens den laadstok weder op zijne plaats brengen, naar gelang het geweer van den tweeden, op hem volgende, man zal zijn gevisiteerd.

§ 141. De man zal het geweer niet omhoog brengen, om het aan den onderwijzer over te geven, wijl deze alleen moet onderzoeken of het geweer nog geladen zij, en hij zulks vernemen kan, door den laadstok bij het dunne einde te vatten en in den loop te doen klinken.

Op schouder = 't GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 142. Het geweer met de regter hand snel en kort langs het ligchaam omhoog, en, met den loop naar voren, tegen den linker schouder brengen; te gelijk

de linker hand onder de kolf plaatsen, glijdende de regter hand door tot tegen de slotplaat.

Tweede beweging.

§ 143. De regter hand snel in hare positie laten neêrvallen.

* *In (den) arm = 't GEWEER.*

Een tempo en drie bewegingen.

Eerste beweging.

§ 144. Het geweer schielijk met de regter hand een palm onder den haan bij de greep vatten en een weinig opligten.

Tweede beweging.

§ 145. De kolf uit de linker hand loslaten, den linker voorarm uitgestrekt op de borst onder tegen den haan leggen; de hand op den regter tepel, den duim aan de vingers gesloten.

Derde beweging.

§ 146. De regter hand schielijk in hare positie laten neêrvallen.

* *Over = 't GEWEER.*

Een tempo en vijf bewegingen.

Eerste beweging.

§ 147. Met de regter hand forsich de greep van het geweer vatten.

Tweede beweging.

§ 148. De linker hand forsich onder de kolf brengen.

Derde beweging.

§ 149. Het geweer met beide handen van den linker schouder afbrengen en op den regter leggen; het slot naar boven en ter hoogte van den schouder, de tromp omhoog, zoodat de bajonet drie palm hooger dan het hoofd gedragen wordt.

Vierde beweging.

§ 150. De regter hand over de linker, die lange de kolf schuivende de greep omvat, onderaan tegen en op de kolf leggen; de vingers naar voren, het platte der hand naar boven, den elleboog omlaag.

Vijfde beweging.

§ 151. De linker hand in hare positie laten neêrvallen.

In (den) arm = 'T GEWEER.

*Een tempo en drie beweging.**Eerste beweging.*

§ 152. De regter hand opschuiven tot aan de greep, en die omvatten; gelijktijdig de linker hand onder de kolf brengen.

Tweede beweging.

§ 153. Het geweer met beide handen in den linker arm plaatsen; te gelijktijd linker hand loslaten; de positie van het geweer in den arm aannemen en de regter hand in de greep laten.

Derde beweging.

§ 154. De regter hand in hare positie laten neêrvallen.

* *Schouder* = 'T GEWEER.

*Een tempo en drie bewegingen.**Eerste beweging.*

§ 155. Met de regter handorsch de greep van het geweer vatten.

Tweede beweging.

§ 156. De linker handorsch onder de kolf brengen.

Derde beweging.

§ 157. De regter hand schielijk in hare positie laten neêrvallen en het geweer met de linker hand in de positie van: *Op schouder 't geweer*, laten doorzakken.

* *Bajonet* = AF.

*Een tempo en vijf bewegingen.**Eerste beweging.*

§ 158. Het geweer laten zakken, door den linker arm verder uit te strekken, en het gelijktijdig met de regter hand, ter hoogte van den linker schouder aanvatten.

Tweede beweging.

§ 159. Het geweer uit de linker hand loslaten, het met de regter lange de linker dij laten zakken, en met de linker hand boven de regter hervatten; den regter arm uitgestrekt.

Derde beweging.

§ 160. De kolf zonder stoot op den grond zetten

en de positie van de tweede beweging van 't geweer links aannemen, doch zonder den regter hiel vóór de holte van den linker voet te plaatsen; de regter hand schielijk naar boven brengen en den knoop van den stormring met den duim en den gebogen voorsten vinger aanvatten; de overige vingers gesloten.

Vierde beweging.

§ 161. Den stormring losdraaijen.

Vijfde beweging.

§ 162. De bajonet zonder rukken afnemen, ze in de scheede steken, en den pink van de regter hand op het dikke einde van den laadstok plaatsen.

* *Op schouder = 't GEWEER.*

Een tempo en drie bewegingen.

§ 163. Het geweer op schouder brengen, zooals bij het laatste tempo der lading is voorgeschreven.

Verdekt = 't GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 164. Met de regter hand het geweer schielijk omvatten; den duim op de zijplaat en den voorsten vinger tegen den haan; te gelijkertijd het geweer een weinig van den schouder afbrengen, den loop naar buiten, zonder de punt der kolf te verplaatsen; het geweer met de linker hand bij den onderband vatten, den duim op den laadstok gestrekt, het geweer regt op en nêr

tegenover den schouder; den linker elleboog aan het geweer gesloten.

Tweede beweging.

§ 165. Het geweer vooroverwerpen; het onder den linker arm brengen, blijvende de linker hand aan den onderband; den duim op den laadstok (om het uitglijden te beletten); den pink op de heup, vallende de regter hand te gelijkertijd in hare positie.

Op schouder = 't GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 166. Met de linker hand het geweer weder omhoog brengen, zonder te rukken (om te vermijden dat de laadstok uit de lade springt); hetzelfde met de regter hand bij de greep vatten, om het tegen den schouder te steunen; te gelijkertijd de linker hand snel onder de kolf brengen.

Tweede beweging.

§ 167. De regter hand schielijk in hare positie laten neêrvallen, en te gelijkertijd het geweer, in de positie van op schouder 't geweer, laten doorzakken.

* *Bajonet = op.*

Een tempo en vijf bewegingen.

Eerste en tweede beweging.

§ 168. Gelijk de eerste en tweede beweging van bajonet af.

Derde beweging.

§ 169. Gelijk de derde beweging van bajonet af, uitgezonderd dat de regter hand de schaft der bajonet zoodanig moet aangrijpen, als bij de visitatie van het geweer is voorgeschreven.

Vierde beweging.

§ 170. De bajonet uit de scheede trekken en op de tromp zetten; den stormring vasthouden, zooals bij de derde beweging van bajonet af.

Vijfde beweging.

§ 171. Den stormring omdraaijen en daarna den pink van de regter hand op het dikke einde van den laadstok plaatsen.

* *Op schouder* = 'T GEWEER.

§ 172. Het geweer op schouder brengen, zooals bij het laatste tempo der lading is voorgeschreven.

Velt = 'T GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 173. Gelijk de eerste beweging van het eerste tempo der lading.

Tweede beweging.

§ 174. Met de regter hand het geweer naar de regter zijde afrukken en in de linker hand, een weinig voorbij den onderband, vangen; den loop naar boven; den linker elleboog tegen het lijf; de regter hand op de

regter heup, de punt der bajonet ter hoogte van het oog. De manschappen van het tweede gelid moeten zorgen, dat zij hunne voorlieden niet met de bajonet raken.

Op schouder = 'T GEWEER.

Een tempo en twee bewegingen.

Eerste beweging.

§ 175. Op den linker hiel weder in front draaijen en den regter hiel naast den linker aantrekken; te gelijkertijd het geweer met de regter hand tegen den linker schouder, en de linker hand onder de kolf brengen.

Tweede beweging.

§ 176. De regter hand snel in hare positie laten vallen.

* *Omlaag* = 'T GEWEER.

Een tempo en drie bewegingen.

Eerste en tweede beweging.

§ 177. Gelijk de eerste en tweede beweging van zet af 't geweer.

Derde beweging.

§ 178. De tromp van 't geweer voorover neigen; de regter hand zal, op de heup gesteund, in dier voege het geweer tegenhouden, dat de bajonetten der manschappen in het tweede gelid hunne voorlieden niet raken.

Op schouder = 'T GEWEER.

§ 179. Op het kommando: *Op schouder*, het geweer

loodregt in de rechter hand herstellen; op dat van: 't *geweer*, verrigten wat voorgeschreven is om het *geweer* op schouder te brengen, wanneer men het bij den voet heeft.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE HANDGREPEN.

§ 180. Gedurende den loop der lessen moet de onderwijzer dikwijls de houding van het ligchaam en het dragen van 't *geweer* nagaan en zoo noodig verbeteren; hij mag de rekruten niet te lang in eene vermoeijende positie laten, maar zal hen, in den beginne, elke beweging dikwerf ieder op zich-zelve doen uitvoeren, daarbij de fouten gestadig aantoonen en verhelpen, en er op bedacht zijn, dat eene vaardige behandeling van het *geweer* slechts door menigvuldige herhalingen verkregen wordt.

§ 181. Alleen bij het eerste onderrigt der lading zal men den haan doen spannen, om de rekruten met deze beweging bekend te maken, doch zulks later bij de oefeningen niet meer herhalen, ten einde voor te komen dat de slagveren noodeloos worden verlamd.

§ 182. Bij de exercitiën wordt het bewijs van de tweede beweging van het *spannen van den haan*, gedaan, door de rechter hand met den duim en den voorsten vinger achter tegen de heup te brengen; de overige vingers gesloten en den elleboog naar achteren. Gelijk bewijs wordt verrigt bij de tweede beweging van het *links brengen van 't geweer*.

§ 183. Insgelijks zal men, bij de oefeningen in het varen, slechts het bewijs van aftrekken laten doen, opdat het schoorsteentje door den schok van den haan niet beschadigd worde.

§ 184. Aangezien de handgrepen *visitatie der geweren, bajonet op en af verdekt 't geweer*, ofschoon van minder belangrijke toepassing, echter nu en dan moeten worden gekommandeerd, zoo kunnen die bij het aantreden en inrukken der kompagnieën onderwezen worden.

DERDE LES.

DE LADING IN VIER TEMPO'S EN DE GEZWINDE LADING.

De lading in vier tempo's.

§ 185. Deze lading heeft ten doel de rekruten tot de gezwinde lading voor te bereiden en hen de tempo's welke de meeste oplettendheid vereischen, te doen onderscheiden, zooals: *het plaatsen van het slaghoedje, het nederlaten van den haan; het brengen van de patroon in den loop, en het aanzetten.*

§ 186. Het eerste tempo zal op het laatst van het kommando en de drie andere op de kommando's *twee, drie en vier* worden uitgevoerd.

§ 187. De onderwijzer zal kommanderen:

1. { 1. *Lading in vier tempo's.*
2. *Laadt = 't GEWEER,*

§ 188. Het eerste tempo der lading verrigten, den haan spannen, het slaghoedje nemen, dit op het schoorsteentje zetten en met den daim aandrukken; den haan nederlaten, het geweer bij de greep vatten en het hoofd weder oprigten.

Twee.

§ 189. Het geweer links brengen, de patroon nemen, die openbijten, ze uitschudden en in den loop doen.

Drie.

§ 190. Den laadstok uittrekken en de patroon aanzetten.

Vier.

§ 191. Den laadstok opsteken en het geweer op schouder brengen.

De gezwinde lading.

§ 192. De gezwinde lading wordt even als de lading in vier tempo's uitgevoerd, doch zonder bij de aldaar bepaalde tempo's stil te houden; de onderwijzer kommandeert daartoe:

1. *Gezwijnde lading.*
2. *Laadt = T' GEWEER.*

§ 193. De onderwijzer moet den rekruten doen opmerken, dat zij, die zonder overhaasting, bedaard en geregeld te werk gaan, het best en het spoedigst laden, wijl zij den laadstok omdraaijen zonder dat deze aan die hunner voor- of nevenlieden haakt, hem zonder mis te steken in den loop en weder op zijne plaats

brengen, de patroon beter aanzetten en geen kruid storten, noch hoedjes of patronen bij het nemen laten vallen; al hetwelk van wezenlijk belang is en met de meeste oplettendheid moet worden in acht genomen.

VIERDE LES.

DE ONDERSCHIEDENE VUREN.

§ 194. De vuren zijn:

- HET PELOTONSVUUR,
- HET GELEDERENVUUR EN
- HET TWEE-GELEDERENVUUR.

Het pelotonsvuur.

§ 195. De onderwijzer zal hiertoe kommanderen:

1. *Pelotonsvuur.*
2. *Peloton = VAARDIG.*
3. *AAN.*
4. *VUUR.*
5. *LAADT.*

§ 196. Op het tweede kommando maken de beide gelederen vaardig; op het derde leggen zij aan waarbij de manschappen van het tweede gelid den rechter voet ongeveer twee palm regts afzetten; de punt naar den linker hiel van hunnen nevenman.

§ 197. Het kommando: *VUUR*, wordt uitgevoerd zooals in § 112 is voorgeschreven.

§ 198. Op het kommando: LAADT, worden de geweren teruggetrokken, wordt door het tweede gelid te gelijktijd de rechter voet weder met de holte tegen den hiel van den linker voet geplaatst, en de gezwiude lading uitgevoerd.

§ 199. De onderwijzer zal ook nu en dan kommanderen:

Zet=af.

§ 200. Dit kommando wordt uitgevoerd zooals bij § 114 is voorgeschreven, en door het tweede gelid gelijktijdig de rechter voet weder met de holte tegen den hiel van den linker voet teruggebracht.

Het gelederenvuur.

§ 201. Dit vuur wordt door de beide gelederen afwisselend uitgevoerd, en gewoonlijk door het tweede gelid aangevangen.

§ 202. De onderwijzer zal hiertoe kommanderen:

1. *Gelederenvuur.*
2. *Peloton=VAARDIG.*
3. *Tweede (of eerste) gelid=aan.*
4. *VUUR.*

§ 203. Deze kommando's worden door de beide gelederen uitgevoerd, zooals bij het pelotonsvuur is voorgeschreven, met uitzondering dat de geweren, na het kommando: VUUR, en zonder verder kommando af te wachten, dadelijk in de positie van: *zelt 't geweer*, worden teruggetrokken.

§ 204. De onderwijzer, de geweren willende doen laden, zal kommanderen:

LAADT.

§ 205. Op dit kommando worden de geweren geladen, en wordt, na den laadstok te hebben opgestoken, op de volgende wijze op nieuw vaardig gemaakt:

Een tempo en vier bewegingen.

Eerste beweging.

§ 206. Het geweer door de linker hand omhoog doen glijden tot aan den onderband, die ter hoogte van den rechter tepel moet worden gebracht; tevens het geweer met de rechter hand bij de greep vatten, die op de rechter heup moet worden geplaatst; te gelijktijd op den linker hiel half rechtsom maken en de holte van den rechter voet tegen den linker hiel plaatsen.

Tweede beweging.

§ 207. Het geweer met de beide handen in de positie plaatsen, zooals bij de tweede beweging van het eerste tempo der lading.

Derde beweging.

§ 208. Den rechter duim op en voor den kop van den haan brengen, zooals bij de derde beweging van het eerste tempo der lading.

Vierde beweging.

§ 209. Den haan spannen en het geweer bij de greep vatten.

Het twee-gelederenvuur.

§ 210. Hiertoe zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Twee-gelederenvuur.*
2. *Peloton=VAARDIG.*
3. *CHARGEERT.*

§ 211. Het kommando: *VAARDIG*, wordt uitgevoerd zooals bij het pelotonsvuur is voorgeschreven.

§ 212. Op het kommando: *CHARGEERT*, zullen de beide manschappen van het eerste rot aanleggen, vuren, het geweer laden, en, na den laadstok te hebben opgestoken, vaardig maken (§§ 206—209); vervolgens zullen zij op nieuw vuren en alzoo blijven voortgaan. De manschappen van het tweede gelid zetten, bij het aanleggen, den regter voet af, zooals bij het pelotonsvuur is voorgeschreven. Het tweede, en verder ieder volgend rot zal het vuur beginnen als het regter nevenrot den haan spant om te laden; deze opvolging is slechts op het eerste vuur van ieder rot toepasselijk.

§ 213. Om de onderscheidene vuren te doen ophouden, zal de onderwijzer kommanderen:

ROFFEL.

§ 214. Op dit kommando zullen de manschappen ophouden met vuren; die geschoten hebben moeten de geweren laden; die met laden bezig zijn daarmee voortgaan; die aangelegd hebben afzetten, en, evenals die welke in de positie van vaardig staan, den haan nederlaten en de geweren schouderen.

ALGEMEENE OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE VUREN.

§ 215. Wanneer er met kruid *gevuurd* wordt, moet de onderwijzer de manschappen aanbevelen, dat zij, bij het afnemen van het ontplofte slaghoedje, hetwelk bij het tweede tempo der lading plaats heeft, oplettend gadeslaan, of er ook rook uit het zundgat komt, hetgeen een zeker bewijs is dat het schot is afgegaan; bijaldien het schot niet afgegaan is, moet het zundgat doorgestoken en een nieuw slaghoedje op het schoorsteentje geplaatst worden. Indien de man, vermeende dat het schot is afgegaan, een tweede patroon in den loop had gedaan, zou zich zulks, bij het aanzetten, door de hoogte der lading, van zelf verraden, en zou hij zich ten hoogste strafbaar maken door er een derde in te doen. De onderwijzer zal daarom, als er met kruid *gevuurd* wordt, dikwijls de geweren *visiteren*.

§ 216. De onderwijzer moet ook bijzonder acht geven dat de manschappen, bij het nederlaten van den haan, hem niet, door te veel overhaasting, doen overslaan, daar deze misslag ongelukken zou kunnen veroorzaken.

ALGEMEENE OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE TWEEDE AFDEELING DER SOLDATENSCHOOL.

§ 217. Wanneer de rekruten, na de les der handgrepen eenige dagen beoefend te hebben, meer vastheid in het dragen van 't geweer hebben verkregen, moet de onderwijzer de les altijd eindigen, met hen, *gedu-*

rende eenigen tijd in één gelid op één pas afstand van elkander, te doen marscheren, ten einde hen gedurig, en meer in en meer, in het werkdadige van den pas te bevestigen; hij zal hen daarbij tevens het markeren en veranderen van den pas, alsmede den achterwaartsaken pas onderwijzen.

§ 218. Om het marscherende gelid den pas te doen markeren, zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Markeert den pas.*

2. MARSCH.

§ 219. Op het kommando: MARSCH, hetwelk moet worden uitgesproken een oogenblik vóór dat de een of andere voet wordt nedergezet, zullen de manschappen den pas aanduiden, door de hielen, in de tijdmaat van den pas, beurtelings naast elkander neder te zetten.

§ 220. Om den marsch weder te hervetten zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Voorwaarts.*

2. MARSCH.

§ 221. Op het kommando: MARSCH, hetwelk uitgesproken zal worden als boven, hervemen de manschappen den pas van de voorgeschrevene lengte.

§ 222. Om den pas te veranderen zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Verandert den pas.*

2. MARSCH.

§ 223. Op het tweede kommando moeten de man-

schappen den voet die achter is, naast den anderen aantrekken, en met dezen laatsten weder aanmarscheren, zonder de tijdmaat van den pas te verbreken.

§ 224. De onderwijzer achterwaarts willende doen marscheren, zal kommanderen:

1. *Peloton achterwaarts.*

2. MARSCH.

§ 225. Op het kommando: MARSCH, moeten de manschappen schielijk den linker voet terugtrekken en op een afstand van vier en dertig duim, van den eenen hiel tot den anderen, neêrzetten; vervolgens moeten zij met den rechter voet hetzelfde verrigten en alzoo, met gestrekte kniën en in de tijdmaat van den gewonen pas, blijven voortgaan, tot de onderwijzer kommandeert:

1. *Peloton.*

2. MARSCH.

§ 226. Op welk kommando de manschappen halt moeten houden en den voet die vóór is naast den anderen bijtrekken.

§ 227. De onderwijzer moet niet meer dan twaalf of vijftien passen achterwaarts doen marscheren; hij moet toezien dat de manschappen zich regt achterwaarts begeven, en dat de houding van het ligchaam en het dragen van 't geweer niet worden veronachtzaamd.

Het van rotten zetten des geweren.

§ 228. Wanneer de onderwijzer de manschappen wil doen rusten, zoodat zij hunne plaatsen kunnen ver-

laten, zal hij de geweren aan rotten doen zetten, op de navolgende wijze:

§ 229. De manschappen op twee gelederen en met het geweer bij den voet staande, zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Aan rotten.*

2. 'T GEWEER.

§ 230. Op het eerste kommando marscheren de rotten drie, zes, negen, enz. achterwaarts, schuiven regts, en plaatsen zich als derde gelid achter de staangebleven rotten, op zoodanige wijze dat de man uit het tweede gelid achter het eerste, en die uit het eerste gelid achter het tweede, rot komt te staan.

Het tweede kommando wordt uitgevoerd in één tempo en vijf bewegingen.

Eerste beweging.

§ 231. Het eerste gelid maakt regtsom, laat het geweer uit de rechter hand los en omvat het te gelijk met de linker hand iets boven den middenband; het tweede en derde gelid draaijen de geweren met den loop naar voren.

Tweede beweging.

§ 232. Het tweede en derde gelid laten de tromp vooroverhellen, zonder den hiel van de kolf te verplaatsen; het tweede gelid plaatst zijn geweer in de buiging des linker arms van den man van het eerste; het eerste gelid vat het geweer van het derde met de rechter hand bij de kling der bajonet, een palm boven

de schaft, kruist die bajonet met de zijne, en houdt de aldus geplaatste bajonetten in de volle rechter hand, terwijl de linker hand het geweer loslaat. De beide achterste gelederen gaan, na de geweren te hebben overgegeven, zes passen achterwaarts en rigten zich onderling.

Derde beweging.

§ 233. Het eerste gelid omvat het geweer van het tweede met de linker hand, iets boven den middenband, doet een pas regts zijwaarts, maakt daarna front, plaatst de kolf van dit geweer ongeveer zóó ver links als de afstand tusschen het eerste en derde gelid bedraagt en doet het vooroverhellen, zonder dat de bajonet de bajonetten der geweren van de beide andere gelederen aanraakt.

Vierde beweging.

§ 234. Het eerste gelid laat de bajonetten zoodanig in elkander vallen, dat de geweren elkaër onderling steunen, en houdt de rechter hand aan de bogten.

Vijfde beweging.

§ 235. Het eerste gelid laat de rechter hand in het gelid vallen, marscheert achterwaarts tot op zijn' afstand vóór het tweede gelid, en de manschappen rigten zich.

§ 236. Om de geweren te doen hernemen zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Geef=acht.*

2. PELOTON.

§ 237. Op het eerste kommando, marscheren de drie gelederen voorwaarts; zoodra het eerste gelid tot tegen de geweren gekomen is, vat het zijn eigen geweer met de linker en dat van het tweede gelid met de rechter hand, iets boven den middenband; het tweede gelid vat het geweer van het derde, met de rechter hand op dezelfde hoogte.

§ 238. Op het tweede kommando worden de geweren uit elkander genomen; het tweede gelid geeft aan het derde, en het eerste aan het tweede de geweren over; de drie gelederen hernemen de geweren met de rechter hand; de afgebroken nummers stellen zich op hunne vorige plaatsen, en de manschappen nemen den stand met het geweer bij den voet weder aan.

DERDE AFDEELING.

- 1^e Les. De grondregels der rigting.
 2^e — De marsch in front en de gezwinde pas.
 3^e — De marsch uit de flank.
 4^e — De grondregels der zwenkingen en der veranderingen van directie.

§ 239. Wanneer de rekruten in de houding van het ligchaam, de beginselen en het werktuigelijke van den

pas en het dragen van het geweer behoorlijk bedreven zijn, zal de onderwijzer vijf tot negen man te zamen voegen, hen arm aan arm in één gelid plaatsen en van de rechter naar de linker zijde nummeren, ten einde hun de grondregels der rigting, de aanraking der ellebogen bij den marsch in front, den gezwinden pas, den marsch uit de flank, de zwenkingen op de plaats en in den marsch, benevens de veranderingen van directie, te onderwijzen.

EERSTE LES.

DE GRONDREGELS DER RIGTING.

§ 240. De onderwijzer moet de rekruten aanvankelijk oefenen zich man voor man te rigten, om hun de grondbeginselen der rigting beter te doen begrijpen. Tot dat einde doet hij de beide manschappen van den rechter vleugel twee passen voorwaarts komen en rigten, om alzoo tot grondslag te dienen; hij waarschuwt vervolgens ieder der volgende manschappen, door hem bij zijn nummer te noemen, om zich in de rigting van de beide eerstgenoemde manschappen te begeven.

§ 241. Op deze waarschuwing zal de man die genoemd wordt, het hoofd en de oogen regts wenden en, in de tijdmaat van den gewonen pas, twee passen vooruit doen, den laatsten pas echter zóóveel verkortende, dat hij ongeveer vijftien duim achter de rigtingslijn

blijft; waarna hij zich, met kleine glijdende passen en gestrekte kniën, bedaard naast den man begeeft tegen wien hij zich moet aansluiten, in dier voege, dat, zonder het hoofd uit de houding te doen geraken, de lijn zijner oogen en schouders met die van zijnen nevenman in dezelfde rigting komt en zijn elleboog dien des laatsten zachtjes aanraakt, zonder zich daarbij van het lijf te verwijderen. Aldus behoorlijk gerigt zijnde, brengt de man het hoofd onmiddellijk regtuit.

§ 242. De rigting links geschiedt naar dezelfde beginselen.

§ 243. Nadat de rekruten geleerd hebben zich op deze wijze naauwkeurig en vlug te rigten, zal de onderwijzer het geheele gelid in eens doen rigten en daarna kommanderen:

Regts (links) = RIGT U.

§ 244. Op dit kommando begeeft het geheele gelid zich, volgens de in § 241 opgegeven regels, in de rigting der beide, tot grondslag gestelde, manschappen.

§ 245. De onderwijzer moet, vijf of zes passen vóór en met het gezicht naar het gelid staande, voor de nakoming der regels zorgen, zich vervolgens naar den vleugel begeven die tot grondslag der rigting heeft gediend, en zoo hij het grootste getal manschappen gerigt ziet, kommanderen:

STAAT.

§ 246. Op dit kommando worden het hoofd en de oogen regtuit gebracht en den onbeweeglijken stand weder aangenomen.

§ 247. Alleen de manschappen, die alsdan niet gerigt mogten zijn, zullen, op de waarschuwing van den onderwijzer: *No. . . achter of voor*, het hoofd en de oogen naar de zijde der rigting wenden, om te beoordeelen, hoeveel zij achter- of vooruit moeten gaan, zich voorts bedaard rigten, en daarna het hoofd en de oogen weder regtuit brengen.

§ 248. Om de rigting achterwaarts te doen verrigten, zal de onderwijzer de beide manschappen die tot grondslag der rigting dienen, eenige passen achterwaarts laten marscheren, hen doen halt houden, rigten, en daarna kommanderen:

Achterwaarts regts (links) = RIGT U.

§ 249. Op dit kommando zullen de manschappen van den eersten pas of aan, het hoofd naar de zijde der rigting wendende, achterwaarts marscheren, de rigtingslijn een weinig overschrijden, halt maken, en zich voorts door kleine voorwaartsche bewegingen op de rigtingslijn plaatsen, overeenkomstig hetgeen in § 244 is voorgeschreven.

§ 250. De onderwijzer moet zich bij de rigtingen op toeleggen de navolgende regels met naauwkeurigheid te doen nakomen:

Dat de man met bedaardheid op de lijn van rigting komt:

§ 251. Omdat de overhaasting met de goede orde strijdt en zelfs nadeelig voor de vaardigheid in de uitvoering is, die alleen verkregen wordt door de man-

schappen te gewennen, alle bewegingen met bedaardheid en naauwkeurigheid te verrigten.

Dat hij het ligchaam niet achter-, noch het hoofd voorover huigt:

§ 252. Omdat men zich alleen door de regelmatigheid der houding leert rigten.

Dat hij het hoofd slechts zóóveel op de zijde draait als noodig is om de lijn der oogen te zien:

§ 253. Om voor te komen, dat het hoofd den schouder buiten het gelid brengt en dat de verkeerde stand van een' man allen die aan gindsche zijde van hem zijn, doet afwijken.

Dat hij nimmer de lijn van rigting overschrijdt:

§ 254. Omdat hij in dat geval zou genoodzaakt zijn weder achteruit te gaan, en zijne fout zich alsdan tot volgende manschappen zou voortplanten, die dan inagelijks zouden moeten teruggaan, al hetwelk tijdsverlies veroorzaakt, terwijl het daarenboven veel moeilijker is zich achterwaarts dan voorwaarts te rigten.

Dat de man, op het kommando: STAAT, ophoudt zich te bewegen, zelfs dan wanneer hij niet gerigt mogt zijn:

§ 255. Om hem de hebbelijkheid te doen verkrijgen van met vaardigheid zijne rigting te beoordeelen en zich zonder zoeken daarin te plaatsen.

Dat bij de verbetering der rigting alleen de manschappen wier nummers genoemd worden, zich verroeren:

§ 256. Om degenen welke gerigt zijn niet in wanorde te brengen.

Dat bij de achterwaartsche rigtingen de lijn van rigting een weinig naar achteren wordt overschreden:

§ 257. Om zich door eene kleine voorwaartsche beweging op die lijn te plaatsen, daar men alleen op deze wijze de rigting goed kan beoordeelen.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE EERSTE LES.

§ 258. Na elke rigting zal de onderwijzer de houding en het dragen van het geweer nazien, nu en dan de geweren doen afzetten en op de plaats doen rusten, om de manschappen niet te veel te vermoeijen, en voor te komen dat zij het dragen van het geweer veronachtzamen.

TWEEDE LES.

DE MARSCH IN FRONT EN DE GERWINDE PAS.

De marsch in front.

§ 259. Het gelid naauwkeurig gerigt zijnde, zal de onderwijzer, het in front willende doen marscheren, een welgeoefend man op den regter of linker vleugel

plaatsen, naarmate hij den guide wil benoemen, en kommanderen:

1. Peloton voorwaarts.
2. Guide = rechts (links).
3. MARSCH.

§ 260. Op het kommando: MARSCH, zal het gelid vaardig met den linker voet aanmarscheren; de welgeoefende man of guide zal zorgen regt voor zich uit te marscheren, de schouders goed vierkant houden en zijn' marsch verzekeren, door op twaalf of vijftien passen vóór zich, punten op den grond in het oog te nemen.

§ 261. De onderwijzer zal bij dezen marsch de navolgende regels doen in acht nemen:

Dat de elleboog van den nevenman naar den kant van den guide zachtjes wordt aangeroerd:

§ 262. Omdat, wanneer men arm aan arm met zijnen nevenman blijft, men verzekerd kan zijn ten naastenbij gerigt te wezen en dat er geene openingen tusschen de rotten zullen ontstaan.

Indien men, daarentegen, in plaats van den elleboog van zijn' nevenman zachtjes aan te raken, op dezen leunde, zoo zou men hem noodzaken op zijne beurt dit naar den guide te doen, waardoor deze laatste uit de directie zou worden gedrongen.

Dat de linker elleboog, noch de regter arm van het lijf wordt gebragt:

§ 263. Om de manschappen geen meer plaats in het gelid te doen beslaan dan noodig is.

Dat voor de drukking, die van den kant van den guide komt, geweken, en weêrstand geboden wordt aan het gedrang dat van de tegengestelde zijde ontstaat:

§ 264. Om voor te komen dat de guide buiten de directie wordt gedrongen.

Dat de manschappen, na eene afwijking van hunnen nevenman naar de zijde van den guide, ongevoelig en langzamerhand, wederom aansluiten:

§ 265. Omdat het gebeuren kan dat de nevenman zich ten onpas rechts of links begeeft; indien alsdan degenen die naast hem staat, en voorts degenen die daarop volgen, zich haastig naar deze beweging voegden, zou de misslag van één' zich tot velen voortplanten; terwijl bovendien, wanneer de man bij wien de misslag begonnen is, dien wilde verbeteren, hij genoodzaakt zou zijn zijn' nevenman en deze den volgenden, en zoo voorts tot aan den vleugel terug te stooten, hetwelk eene aanhoudende golving in den marsch zou te weeg brengen. Zoo daarentegen ieder man het grondbeginsel in acht neemt, van zich slechts langzamerhand naar de bewegingen van zijnen nevenman te voegen, zal deze een' beganen misslag kunnen herstellen, zal de afwijking zich niet voortplanten en zal er geene golving in den marsch plaats grijpen.

Dat het hoofd altijd regtuit wordt gehouden en de oogen op twaalf of vijftien passen voor zich op den grond gevestigd blijven:

§ 266. Omdat, wanneer de manschappen het hoofd

naar de zijde van den guide draaiden, zulks den tegenovergestelden schouder zou doen voorkomen, hetgeen eene valsche directie aan het gelid zou geven en eene gedurige drukking naar den kant van den guide, en derhalve eene golving ten gevolge zou hebben.

Het vestigen der oogen op twaalf of vijftien passen vóór zich op den grond, doet den man regtuit marscheren.

Dat de man, indien hij te veel vóór of achter is, zulks langzamerhand herstelt, door den pas op eene onmerkbare wijze te verkorten of te verlengen:

§ 267. Omdat haastige bewegingen in den marsch altijd een' troep uit zijn verband brengen, golving veroorzaken en de tijdmaat van den pas doen verloren gaan, terwijl men daarentegen gemakkelijk den pas eenige duimen kan verkorten of verlengen, zonder dat daardoor eene merkbare verandering in de beweging ontstaat.

§ 268. Eindelijk moet de onderwijzer er zich op toeleggen den rekruten te doen begrijpen, dat de rigting en het verband bij den marsch in front alleen kunnen bewaard blijven door de regelmatigheid van den pas, de voeling der ellebogen en het vierkant houden der schouders.

§ 269. Zoodra de marsch in front behoorlijk wordt uitgevoerd, zal de onderwijzer den schuinschen marsch, op het in § 53 voorgeschreven kommando, doen herhalen, en daartoe een welgeoefend man op den vleugel

plaatsen waarnaar schuins gemarscheerd wordt, hem aanbevelende zijne schouders, na de wending, goed vierkant te houden, en zonder slingeren regt voor zich uit in de diagonale directie door te marscheren.

§ 270. Wanneer het gelid, in den schuinschen marsch zijnde, halt houdt, zullen de manschappen zich, op het kommando: HALT, terstond in front herstellen.

De gezwinde pas.

§ 271. Zoodra de rekruten behoorlijk bedreven zijn in de houding van het ligchaam, in het dragen van het geweer en het werktuigelijke, de lengte en de snelheid van den gewonen pas, zal men hun den gezwinden pas onderwijzen.

§ 272. De lengte van dezen pas is dezelfde als die van den gewonen pas, doch zijne snelheid is van 108 in eene minuut.

§ 273. Het gelid met den gewonen pas marscherende, zal de onderwijzer, om het in den gezwinden pas te doen overgaan, kommanderen:

1. *Gezwinde pas.*

2. MARSCH.

§ 274. Op het kommando: MARSCH, 't welk geschieden zal bij het neêrzetten van den eenen of anderen voet, zal het gelid den gezwinden pas aannemen.

§ 275. Om den gewonen pas weder te doen hervatten, zal de onderwijzer kommanderen:

1. Gewone pas.
2. MARSCH.

§ 276. Op het kommando: MARSCH, hetwelk even vóór het neêrzetten van den eenen of anderen voet moet uitgesproken worden, zal het gelid den gewonen pas weder aannemen.

§ 277. Het gelid met den gezwinden pas marscherende, zal de onderwijzer het nu en dan den pas doen markeren en veranderen, alsmede den schuin-schen marsch doen uitvoeren.

§ 278. De onderwijzer zal het in front marscherende gelid, op de in § 31 voorgeschreven kommando's, doen halt houden, daarbij in acht nemende, wanneer het gelid met den gezwinden pas marscheert, het kommando: HALT, iets vroeger uit te spreken dan vóór den gewonen pas is bepaald.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DEN GEZWINDEN PAS.

§ 279. In den begiine moet de onderwijzer dezen pas langzamer doen verrigten, en nu en dan de tijdmaat daarvan aanduiden, door één te kommanderen, op het oogenblik dat de linker, en twee, als de rechter voet moet worden nedergezét, om, naarmate hij bemerkt dat de rekruten de voorgeschreven grondbeginselen begrijpen en nakomen, de tijdmaat achterevoigens te versnellen, en eindelijk tot de bepaalde snelheid van 108 in eene minuut te brengen.

§ 280. De gezwinde pas wordt uitgevoerd naar dezelfde grondbeginselen als de gewone pas, maar dewijl het voortstootende van dezen pas de manschappen aanzet om elkander los te laten en de regelmatigheid in de houding enz. te verwaarloozen, zoo moet de onderwijzer er zich op toeleggen, dat al de regels vóór den gewonen pas voorgeschreven, ook bij den gezwinden pas worden nagekomen.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE TWEDE LES.

§ 281. Deze les met geschouderd geweer moetende uitgevoerd worden, zoo zal de onderwijzer, om de manschappen niet te zeer te vermoeijen, en de houding en het dragen van het geweer niet te doen verwaarloozen, het gelid tusschen beiden doen halt houden en op de plaats doen rusten.

DERDE LES.

DE MARSCH UIT DE FLANK.

§ 282. Het gelid stil staande en gerigt zijnde, zal de onderwijzer wanneer hij het uit de flank wil doen marscheren, kommanderen:

1. Peloton regts (links) uit de flank.
2. Regts- (links-) om.
3. Voorwaarts = MARSCH.

§ 283. Op het tweede kommando zullen de manschappen *regts-* (*links-*) om maken, en, op het kommando: *MARSCH*, met den linker voet vaardig aanmarcheren.

§ 284. De onderwijzer zal vóór den rekrut die zich aan het hoofd bevindt, een welgeoefend man plaatsen, ten einde den pas te regelen en het gelid te geleiden.

§ 285. De onderwijzer moet bij den marsch uit de flank de navolgende regels doen nakomen:

Dat de pas naar de voorschreven grondbeginselen geschiedt:

§ 286. Omdat, zonder dit, bij den marsch uit de flank geen geheel zou kunnen bewaard blijven.

Dat ieder man juist het voetspoor volgt van dengeen die hem voorafgaat:

§ 287. Opdat er geene openingen tusschen de rotten zouden ontstaan.

Dat de man, om te vermijden dat hij zijnen voorman op de hielen trapt, de kniën niet buigt:

§ 288. Omdat, als hij de kniën boog, de afstand tusschen de rotten, alsmede de tijdmaat van den pas, zouden verloren gaan.

Det de hoofden zooveel mogelijk elkander dekken:

§ 289. Om reden zulks het zekerste middel is om regt achter elkander te blijven marscheren.

§ 290. De onderwijzer moet zich bevinden vijf of zes passen op de flank der manschappen die hij onderrigt, ten einde aldaar voor de nakoming der voorgeschreven regels zorg te dragen, zich somtijds achter het marscherende gelid plaatsen, en het aldan vijftien of twintig passen laten doormarscheren, om zich te overtuigen, of de manschappen elkander en den voorsten man juist dekken.

§ 291. Wanneer de onderwijzer het uit de flank marscherende gelid wil doen halt houden en in front herstellen, zal hij kommanderen:

1. *Peloton* = HALT.

2. FRONT.

§ 292. Op het kommando: *HALT*, zullen de manschappen halt houden en zich niet meer verroeren, al ware het ook dat zij hunnen afstand verloren hadden.

§ 293. Op het kommando: *FRONT*, zullen zij zich in front herstellen, door de wending *linksom*, wanneer uit de *regter*, en door de wending *regtsom*, wanneer uit de *linker flank* gemarscheerd is.

§ 294. Om het uit de flank marscherende gelid met rotten *regts* of *links* te laten zwenken, zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Met rotten regts (links).*

2. *MARSCH.*

§ 295. Op het kommando: *MARSCH*, maakt de voorste man *regts-* (*links-*) om, en marscheert vervolgens regt voor zich uit; de volgende manschappen doen, op diezelfde plaats, dezelfde wending.

§ 296. De onderwijzer zal ook het uit de flank of in front marscherende gelid de wendingen *regts-* en *linksom* doen uitvoeren, en daartoe kommanderen:

1. *Regts (links) uit de flank.*
2. MARSCH.

§ 297. Op het kommando: MARSCH, hetwelk uitgesproken moet worden bij de wending *regtsom*, een oogenblik vóór dat de *linker*, en, bij de wending *linksom*, een oogenblik voor dat de *regter* voet moet worden nedergezet, zullen de manschappen *regts-* of *linksom* maken, en met den anderen voet, zonder de tijdmaat van den pas te verbreken, in de nieuwe directie aanmarscheren.

§ 298. Komt het gelid hierdoor *in front*, dan blijft de welgeoefende man, op den vleugel waar hij zich bevindt, in het gelid, en de onderwijzer benoemt den guide naar die zijde; komt daarentegen het gelid hierdoor *uit de flank*, dan zal de welgeoefende man zich vóór den voorsten man plaatsen, zooals in § 284 is voorgescreven.

§ 299. Verder zal de onderwijzer het met den guide *links* of *regts* in front marscherende gelid in den marsch doen *regtsomkeert* maken, en daartoe kommanderen

1. *Peloton regtsomkeert.*
2. MARSCH.
3. *Guide-regts (links).*

§ 300. Op het kommando: MARSCH, hetwelk uitgesproken zal worden een oogenblik vóór dat de linker

voet wordt nedergezet, zullen de manschappen *regtsomkeert* maken in:

Een tempo en vijf bewegingen.

Eerste beweging.

§ 301. Den linker voet nederzetten.

Tweede beweging.

§ 302. Den regter voet met de holte tegen den hiel van den linker plaatsen; de punt van den regter voet daarbij een weinig buitenwaarts gedraaid.

Derde beweging.

§ 303. Den linker voet opligten en naast den regter nederzetten.

Vierde beweging.

§ 304. Den regter voet in de nieuwe directie, met den hiel tegen de holte van den linker voet plaatsen.

Vijfde beweging.

§ 305. Den linker voet op den afstand van 68 duim in de nieuwe directie vooruitbrengen en daarin voortmarscheren.

§ 306. De manschappen zullen tevens op het kommando: MARSCH, de patroontasch met de regter hand aanvatten, en zoodra de linker voet in de nieuwe directie wordt nedergezet, de patroontasch weder loslaten en de regter hand op hare plaats terugbrengen.

§ 307. Op het derde kommando wordt de voeling naar de benoemde zijde genomen.

§ 308. Om het uit de flank marscherende gelid regtsomkeert te doen maken, zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Peloton regtsomkeert.*

2. MARSCH.

§ 309. Op het kommando: MARSCH, verrigten de manschappen hetzelfde wat hierboven is voorgeschreven; doch de welgeoefende man begeeft zich, na het volbrengen der beweging, schiekelijk vóór den man die aledan aan het hoofd marscheert.

§ 310. Wanneer de manschappen den marsch uit de flank met den gewonen pas behoorlijk uitvoeren, zal de onderwijzer hun dien ook met den gezwinden pas doen verrigten.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE DERDE LES.

§ 311. Deze les zal, evenals de voorgaande, met geschouderd geweer worden uitgevoerd, doch om de manschappen niet te veer te vermoeijen, zal de onderwijzer hun van tijd tot tijd het geweer in den arm doen nemen, de regter hand aan de greep latende, en, alzoo marscherende, dezelfde regelmatigheid doen nakomen als met geschouderd geweer.

VIERDE LES.

DE GRONDREGELS DER ZWENKINGEN EN DE VERANDERINGEN VAN DIRECTIE.

§ 312. Er zijn twee soorten van zwenkingen, namelijk: die op de plaats en die in den marsch.

§ 313. De zwenkingen op de plaats dienen om een' troep uit de orde van bataille in die van kolonne, of omgekeerd, te doen overgaan.

§ 314. De zwenkingen in den marsch zullen plaats hebben bij de veranderingen van directie in kolonne, wanneer deze beweging naar de tegenovergestelde zijde van den guide wordt uitgevoerd.

§ 315. Geschieden de veranderingen van directie naar de zijde van den guide, dan zullen zij door de wendingen worden uitgevoerd.

De zwenkingen op de plaats.

§ 316. De onderwijzer zal een welgeoefend man op den omzwenkenden vleugel stellen, om dien te geleiden, en aledan kommanderen:

1. *Peloton regts-zwenkt.*

2. MARSCH.

§ 317. Op het tweede kommando zullen de manschappen met den linker voet aantreden en te gelijk het hoofd een weinig links wenden; de oogen gevestigd op de lijn der oogen van de manschappen die zich aan

hunne linker zijde bevinden; de man die aan de spil is zal den pas markeren en zich voegen naar de beweging van den omzwenkenden vleugel; de man die dezen vleugel geleidt, zal met den pas van 68 duim marscheren, van den eersten pas af aan den linker schouder een weinig vóórbrengen, de oogen op den boog dien hij doorloopen moet, en nu en dan op het gelid vestigen, en altijd den elleboog van zijnen nevenman zachtjes en zonder drukken aanraken; de overige manschappen houden de voeling naar de zijde van de spil, bieden weêrstand aan de drukking die van den omzwenkenden vleugel ontstaan mogt, en voegen zich naar de beweging van dien vleugel, terwijl zij de passen kleiner maken, naarmate zij zich digter bij de spil bevinden.

§ 318. De zwenking links geschiedt naar dezelfde grondbeginselen.

§ 319. De onderwijzer moet, om de grondbeginselen der zwenkingen aan de rekruten te doen begrijpen, nu en dan den omtrek des cirkels één- of tweemaal doen doorloopen en daarbij acht geven dat het midden noch inbuige, noch vóórkome.

§ 320. Om de zwenking te doen ophouden commandeert de onderwijzer:

1. Peloton.

2. HALT.

§ 321. Op dit kommando houdt het gelid halt; de onderwijzer begeeft zich naar den vleugel tegenover de spil, en plaatst de beide eerste manschappen

van dien vleugel in de rigting die hij het gelid wil doen aannemen, latende tusschen hen en de spil de noodige ruimte voor de overige manschappen, om zich daartusschen te stellen. Vervolgens commandeert hij:

2. *Links* = (*regts*) HIGT U.

3. STAAT.

§ 322. Deze kommando's worden uitgevoerd zooals vroeger is voorgeschreven.

§ 323. De onderwijzer zal bij de zwenkingen op de plaats de navolgende regels doen nakomen:

Dat het horfd een weinig naar den omzwenkenden vleugel wordt gewend:

§ 324. Om de manschappen in de gelegenheid te stellen de lengte hunner passen naar de beweging van den omzwenkenden vleugel te regelen.

Dat zachtjes worde aangehouden naar den kant van de spil:

§ 325. Om voor te komen dat er openingen tusschen de rotten ontstaan.

Dat weêrstand geboden wordt aan de drukking die van den omzwenkenden vleugel mogt ontstaan:

§ 326. Opdat de spil, die bij de zwenkingen op de plaats een vast punt zijn moet, niet uit haren stand worde gedrongen.

De zwenkingen in den marsch.

§ 327. Het gelid met den *guide links (regts)* in front marscherende, en de onderwijzer hetzelfde naar de tegenovergestelde zijde van den guide van directie willoende doen veranderen, zal daartoe kommanderen:

1. *Regts- (links-) zwenkt.*
2. MARSCH.

§ 328. Het eerste kommando moet geschieden wanneer het gelid nog twee passen van het zwenkingspunt verwijderd is.

§ 329. Op het kommando: MARSCH, hetwelk uitgesproken moet worden op het oogenblik dat het gelid op dit punt is gekomen, zal de zwenking even als die op de plaats worden uitgevoerd, met dit onderscheid:

1.) Dat de voeling, in plaats van naar de spil, nu naar de zijde van den guide of den omzwenkenden vleugel zal gehouden worden.

2.) Dat de man aan de spil zich naar de beweging van den omzwenkenden vleugel zal voegen, den pas ongeveer zestien duim groot maken, en alzoo, om het zwenkingspunt vrij te maken, door het beschrijven van eenen kleinen cirkelboog, grond naar voren zal winnen.

3.) Dat het midden van het gelid nu een weinig naar achteren zal inbuigen.

§ 330. Om de zwenking te doen ophouden, zal de onderwijzer kommanderen:

1. *Voorwaarts.*
2. MARSCH.

§ 331. Het eerste kommando zal geschieden als er nog twee passen moeten gedaan worden om de zwenking te voleindigen.

§ 332. Op het tweede kommando, hetwelk gedaan moet worden op het oogenblik dat de zwenking volbragt is, wordt het hoofd regtuit gebragt, en door het geheele gelid den pas van gewone lengte weder aangenomen.

DE WENDINGEN.

§ 333. Wanneer het gelid met den *guide-links (regts)* marscheert en de onderwijzer het naar de zijde van den guide van directie wil doen veranderen, zal hij daartoe kommanderen:

1. *Wendt-links (regts).*
2. MARSCH.

§ 334. Deze kommando's worden uitgesproken op dezelfde wijze als in §§ 328 en 329 is voorgeschreven; op het tweede kommando zal de guide (de welgeoefende man) in den marsch links- of regtsom maken, en met denzelfden pas en in dezelfde tijdmaat in de nieuwe directie regt vooruit blijven doormarscheren, terwijl de overige manschappen den regter (linker) schouder vóórbrengen, het hoofd en de oogen naar den kant van den guide wenden, de een na den anderen met versnelden pas in de rigting van den guide opmarscheren, den pas daarmede aannemen, en vervolgens het hoofd en de oogen weder regtuit brengen.

OPMERKINGEN BETREKKELIJK DE VIERDE LES.

§ 335. Om de manschappen niet te vermoeijen of hunne aandacht te verdeelen, zal de onderwijzer hun deze les zonder geweer doen uitvoeren, tot dat zij de grondbeginselen daarvan goed begrijpen.

D R U K F E I L E N .

Bladz.	§.	Reg.	Staat:	Moet zijn:
15.	7	1	men	man
16	9	10	<i>pink</i>	<i>pink</i>
18	23	4	<i>Regts=OM=KEERT.</i>	<i>Regtsom=KEERT.</i>
33	88	1	zijne	zijde
53	184	3	nn	nu
58	212	1	CHARGEERT	CHARGEERT
60	217	7	en meer in en meer	en meer en meer
60	221	1	MARSCH	MARSCH
61	225	10	MALT	HALT
67	249	2	of	af
80	211	3	veer	veel

DRUCKFELDEN

Blatt	S.	R.	S.	M.
17	7	1	1	1
18	9	10	2	2
19	23	4	3	3
20	88	1	4	4
21	184	3	5	5
22	312	1	6	6
23	317	7	7	7
24	321	1	8	8
25	325	10	9	9
26	329	2	10	10
27	311	3	11	11

